

Vlaams
Parlement

stuk **1763** (2012-2013) – Nr. 1
ingediend op 19 oktober 2012 (2012-2013)

Beleidsbrief

Onroerend Erfgoed

Beleidsprioriteiten 2012-2013

ingediend door de Geert Bourgeois,
viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur,
Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

INHOUDSTAFEL

LIJST MET AFKORTINGEN	4
INLEIDING	5
I. NAAR EEN GEINTEGREERDE BESCHERMINGSSTRATEGIE VOOR ONROEREND ERFGOED	6
1.1. De Vlaamse Rand	6
1.2. 100 jaar Groot Oorlog	7
1.3. Kerkelijk erfgoed	10
1.4. De inventarisatie als cruciaal beleidsinstrument op lokaal en Vlaams niveau	11
1.5. De erfgoed- en onderzoeksbalans als basis voor het onroerenderfgoedbeleid in Vlaanderen	14
1.6. Functioneel inzetten van het beschermings- en beheersinstrumentarium	16
II. MEERDERE PARTNERS ZORGEN VOOR ONROEREND ERFGOED	21
2.1. Op zoek naar een breed draagvlak	21
2.2. Interne staatshervorming	23
2.3. Internationale samenwerking	24
2.3.1. Het Vlaamse UNESCO-Werelderfgoed	24
2.3.2. Onroerend erfgoed in Europese context	26
2.3.3. Intra-Belgisch overleg	28
III. DE VLAAMSE OVERHEID SCHEPT DE NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN VOOR DE ONROERENDERFGOEDZORG	30
3.1. Vernieuwde regelgeving als hefboom voor een adequaat onroerenderfgoedbeleid	30
3.1.1. Het Onroerenderfgoeddecreet	30
3.1.2. Het Varenderfgoeddecreet	31
3.1.3. Naar een effectieve handhaving	32
3.2. Samen investeren in ons onroerend erfgoed	33
3.2.1. Optimaliseren van het premiestelsel	33
3.2.2. Oprichten van een Erfgoedkuis	34
3.2.3. Stimuleren van de oprichting van een archeologisch solidariteitsfonds	36
3.3. De Vlaamse onroerenderfgoedzorg wordt zichtbaar en herkenbaar	36
IV. DE ONROERENDERFGOEDZORG SPEELT IN OP DE MAATSCHAPPELIJKE DYNAMIEK	39
4.1. Verdere focus op hergebruik en herbestemming	39
4.2. Het raakvlak met andere beleidsvelden biedt kansen	39
4.2.1. Cultuur	39
4.2.2. Innovatie	40
4.2.3. Landbouw	41
4.2.4. Leefmilieu	41
4.2.5. Onderwijs	43
4.2.6. Ruimtelijke Ordening	43
4.2.7. Toerisme	44
4.2.8. Wonen	45
4.3. Aandacht voor maatschappelijke vraagstukken	46
4.3.1. Energiebesparing en duurzaamheid	46
4.3.2. Diversiteit en gelijke kansen	47
BIJLAGEN	48
BIJLAGE 1: OVERZICHT INITIATIEVEN 2013	48

BIJLAGE 2: MOTIES EN RESOLUTIES.....	51
BIJLAGE 3: REGELGEVINGSAGENDA.....	53
BIJLAGE 4: OPVOLGING REGEERAKKOORD 2009-2014	55
BIJLAGE 5: RAPPORTERING OVER DE OPVOLGING VAN DE REKENHOFAANBEVELINGEN.....	57

LIJST MET AFKORTINGEN

ACE:	<i>Archaeology in Contemporary Europe</i>
AFM:	Agentschap voor Facilitair Management
AGNAS:	Afbakening van de Gebieden van de Natuurlijke en Agrarische Structuur
ANB:	Agentschap voor Natuur en Bos
CAI:	Centrale Archeologische Inventaris
CDCPP:	<i>Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape</i>
CDCULT:	<i>Steering Committee for Culture</i>
CDPATEP:	<i>Steering Committee for Cultural Heritage and Landscape</i>
CEN:	<i>The European Committee For Standardization</i>
CRKC:	Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur vzw
EAC:	<i>Europae Archaeologiae Consilium</i>
EDO:	Educatie voor Duurzame Ontwikkeling
EHHF:	<i>European Heritage Heads Forum</i>
EHLF:	<i>European Heritage Legal Forum</i>
EPB:	Energieprestatiebesluit
EU:	Europese Unie
FFEU:	Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven
FWO:	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek
GIS:	Geografisch Informatiesysteem
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
HEREIN:	<i>European Heritage Network</i>
IAD:	Intergemeentelijke Archeologische Dienst
ICOMOS:	<i>International Council on Monuments and Sites</i>
IOED:	Intergemeentelijke Onroerendergoeddienst
IWT:	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
KCML:	Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen
KHBO:	Katholieke Hogeschool Brugge – Oostende
KULeuven:	Katholieke Universiteit Leuven
LNE:	Leefmilieu, Natuur en Energie
MAS:	Museum aan de Stroom
MER:	Milieueffectenrapportage
MINA-Raad:	Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
M&L:	Tijdschrift voor Monumenten en Landschappen en Archeologie
PEC:	Provinciaal Erfgoedcentrum
PMV:	Participatiemaatschappij Vlaanderen
PDPO:	Programmadoocument voor Plattelandsontwikkeling
RSS:	<i>Really Simple Syndication</i>
RUP:	Ruimtelijk Uitvoeringsplan
RWO:	Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
SARC:	Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
SARO:	Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening-Onroerend Erfgoed
SBO:	Strategisch Basisonderzoek
SERV:	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
UNESCO:	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>
VCB:	Vlaamse Confederatie Bouw
VDAB:	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VEA:	Vlaams Energieagentschap
ViA:	Vlaanderen in Actie
VLM:	Vlaamse Landmaatschappij
VVP:	Vereniging van de Vlaamse Provincies
VVSG:	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WVI:	West-Vlaamse Intercommunale

INLEIDING

Zowel in 2011 als in 2012 werden binnen het beleidsveld onroerend erfgoed heel wat organisatorische en fundamentele veranderingen doorgevoerd. Deze veranderingen hebben veel tijd en energie gevraagd van alle betrokkenen maar komen nu tot een eindpunt. 2013 wordt het jaar van de consolidatie: na een periode van transitie is de tijd gekomen om hier stap voor stap de vruchten van te plukken.

In 2011 werden een deel van het agentschap Ruimte en Erfgoed en het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed samengebracht in één organisatie. In 2012 werd de integratie van het beleidsveld onroerend erfgoed voortgezet en kreeg het agentschap Onroerend Erfgoed verder vorm. Door de integratie van een deel van het departement RWO binnen het nieuwe agentschap werden ook de beleidsvoorbereidende en -evaluerende taken aan Onroerend Erfgoed overgedragen. Deze vereenvoudiging van de structuren verbetert de interne samenwerking binnen de administratie en stemt de beleidsvoorbereidende en de beleidsuitvoerende opdrachten beter op elkaar af. Hierdoor komt een herkenbare, transparante en verantwoordelijke organisatie naar voor.

Op 7 september 2012 trad bovendien de nieuwe erfgoedorganisatie met haar definitieve naam naar buiten: Herita. Hiermee is de krachtenbundeling van het Forum voor Erfgoedverenigingen, Erfgoed Vlaanderen en Open Monumentendag Vlaanderen een feit. Herita wil een thuisbasis zijn voor de erfgoedsector, zowel de professionelen als de liefhebbers, en wil ertoe bijdragen dat Vlamingen trots zijn op hun erfgoed zodat ze zich meer verbonden voelen met het verleden.

Ik zet in op een spoedige definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering van het ontwerp van Onroerenderfgoeddecreet dit najaar. Daarna dien ik dit ontwerp van decreet in bij het Vlaams Parlement. Zo zet ik een baken uit voor een vernieuwde regelgeving, aangepast aan de tijdsgeest. Het behouden en beheren van waardevol onroerend erfgoed betekent in geen enkel geval het nastreven van stilstand, welintegendeel. Na de inwerkingtreding van het decreet moet nog meer blijken hoe de aanwezigheid en de ontwikkeling van onroerend erfgoed een dynamiek teweeg brengt binnen de samenleving. Er wordt vandaag volop gewerkt aan het schrijven van een uitvoeringsbesluit bij het decreet, onontbeerlijk om dit decreet in werking te laten treden. Vanzelfsprekend wordt ook hiervoor het nodige overleg gepleegd. Samen met alle betrokken partners brengen we dit project tot een goed einde.

Om in 2012 aan de enorme vraag aan premies tegemoet te kunnen komen, heb ik bovendien gezorgd voor een eenmalige fikse verhoging van de restauratiepremiebudgetten. Koken kost geld, en in economisch moeilijke tijden dient één en ander efficiënter en effectiever te worden aangepakt. In het kader van het nieuwe decreet en bijhorend uitvoeringsbesluit herbekijk ik het premiestelsel om dit eenvoudiger, uniformer en billijker te maken. Het nieuwe stelsel moet de bestaande wachtlijstproblematiek het hoofd bieden. Om hiertoe te komen, streef ik naar een betere kostenbeheersing door het selectiever toekennen van de premies en het optimaliseren van de programmatie en de prioritering. Hiernaast zijn de oprichting van een erfgoedinvesteringsfonds - de Erfgoedkluis - en een archeologisch solidariteitsfonds essentiële bouwstenen voor een solide financieel beleid met verschillende pijlers.

Ik ben er rotsvast van overtuigd dat alle veranderingen binnen de onroerenderfgoedsector die op korte termijn werden gerealiseerd, op lange termijn leiden tot een hoogstaande, gedragen en duurzame onroerenderfgoedzorg.

I. NAAR EEN GEïNTEGREERDE BESCHERMINGSSTRATEGIE VOOR ONROEREND ERFGOED

Door de krachten te bundelen in één agentschap bevoegd voor onroerend erfgoed werd de procesgeïntegreerde werking concreet in de praktijk gebracht: inventariseren, onderzoeken, beschermen en beheren worden in de dagelijkse werking van het agentschap beter op elkaar afgestemd. Hiermee realiseer ik wat ik aankondigde in mijn beleidsnota en wat al lang ervaren werd als een noodzaak om op een efficiënte en kwaliteitsvolle manier te komen tot een onderbouwde waardering en een gemotiveerde selectie van het onroerend erfgoed in Vlaanderen. Bij het begin van het jaar werd dan ook één geïntegreerde kalender opgesteld voor de processen inventariseren en beschermen. Doorstrikte opvolging slaagde mijn administratie erin deze kalender nauwgezet uit te voeren.

Met het inventariseren en beschermen van wat in Vlaanderen erfgoedwaarde heeft, is het behoud ervan nog niet verzekerd. Gelet op de beperkte middelen is het daarom essentieel dat bij bescherming ook wordt aangegeven hoe de erfgoedwaarde van het relict in de toekomst behouden moet worden. Beheersdoelstellingen maken daarom voortaan inherent deel uit van beschermingen en slaan meteen de brug met het beheersproces. Duidelijke keuzes bieden de beste garantie op succes. In overeenstemming met de keuzes uit mijn beleidsnota, blijft het inventariseren en beschermen in deze regeerperiode thematisch gefocust op de Vlaamse Rand en het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog. Ook het behoud en beheer van het kerkelijk erfgoed blijft één van mijn prioriteiten.

1.1. De Vlaamse Rand

a) Stand van zaken:

Er werd in 2012 verder gewerkt aan de herinventarisatie van het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand. De herinventarisatie van de gemeente Dilbeek is afgerond en de herinventarisatie van Sint-Genesius-Rodeloopt nog. Het geïnventariseerd bouwkundig erfgoed van Kraainem werd geëvalueerd in functie van een geografische beschermingscampagne en in Wemmel werd de beschermingscampagne al opgestart.

Het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand werd niet alleen in kaart gebracht, maar ook gerestaureerd en herbestemd. Talrijke grote en kleinere beheers- en ontsluitingsprojecten zorgden ervoor dat dit Vlaams erfgoed een functie kreeg binnen de gemeente en op die manier opnieuw onder de aandacht van de gemeenschap werd gebracht. Ik geef hier enkele sprekende voorbeelden:

- de buitenrestauratie van de Sint-Gorikskerk in Kobbegem;
- het vooronderzoek voor de restauratie van het 17de-eeuwse houten gewelf, van de restanten van de kapconstructie en van de gevelafwerking uit de romaanse periode van de Sint-Martinuskerk in Zaventem;
- het vooronderzoek ter voorbereiding van de restauratie van het Robianokasteel in Tervuren;
- de herinrichting en herbestemming van het Spaans Huis in Tervuren als sociaal-culturele en recreatieve ontmoetingsplaats;
- de planmatige voorbereiding van de kwalitatieve integratie van een sociaal woningbouwproject in het beschermd dorpsgezicht van serristenwoningen in Overijse.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 1: Verder herinventariseren van het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand

Ook in 2013 werkt mijn administratie verder aan de herinventarisatie van het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand. De herinventarisatie van de gemeente Sint-Genesius-Rode wordt afgerond waarna alle faciliteitengemeenten geïnventariseerd zijn.

Initiatief 2: Verder inzetten op bescherming en beheer in de Vlaamse Rand

Ik zet in op de bescherming van een selectie van het geïnventariseerd bouwkundig erfgoed van Dilbeek, Kraainem en Wemmel. Het bouwkundig erfgoed van Drogenbos, Linkebeek, Wezembeek-Oppem en Sint-Genesius-Rode wordt onderzocht en geëvalueerd voor eventuele bescherming.

Vanzelfsprekend volgen hierop ook beheers- en ontsluitingswerken, die ik volop inhoudelijk en financieel zal ondersteunen. Ook herbestemmingsprojecten in de Vlaamse Rand worden al voorbereid, bijvoorbeeld het Justus Lipsiushuis in Overijse dat zal ingericht worden als muziekacademie en het Zwartzusterklooster in Asse dat herbestemd wordt ten behoeve van jeugdzorg.

1.2. 100 jaar Grote Oorlog

a) Stand van zaken:

De herdenking van de 100ste verjaardag van de Eerste Wereldoorlog komt snel dichterbij. Ook de onroerenderfgoedsector grijpt deze gelegenheid aan om de relictten van dit mondiale conflict in een bijzonder daglicht te stellen, en indien nodig te verankeren voor de toekomst.

Het onderzoeksproject naar het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog werd afgerond. In maart werden de onderzoeksresultaten aan het publiek voorgesteld op het colloquium 'Het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog in ruimtelijk perspectief' in Ieper. De onderzoekers gingen op zoek naar de plaatsen waar de Eerste Wereldoorlog zijn sporen heeft achtergelaten. Op basis van loopgravenkaarten uit 1914-'18, de vergelijking met hedendaagse GIS-data en een studie van de geschreven bronnen kwamen de onderzoekers tot een selectie van achtentwintig herinneringsplaatsen verspreid over de frontzone in de Westhoek. Een herinneringsplaats belicht historisch betekenisvolle plekken van de Eerste Wereldoorlog, waar de band met het oorlogslandschap nog duidelijk aanwezig is en visueel beleefd kan worden. Materiële relictten en ruimtelijke dragers die over de Eerste Wereldoorlog getuigen, komen er nog in onderlinge samenhang voor. Deze sites willen we voor de toekomst vrijwaren van al te zware ingrepen of verstoringen, met de bedoeling om er het (oorlogs)landschap leesbaar te houden.

Op archeologisch vlak leidde het onderzoek op achttien verschillende locaties in de frontzone tot een beter inzicht in de bewaringstoestand van oorlogssporen in de bodem en tot aanbevelingen over de omgang met archeologische relictten van de Eerste Wereldoorlog. De bewaring ervan is in het algemeen goed, maar kan lokaal sterk in kwaliteit verschillen. Bepalend is de intensiteit van de ruimingsoperaties na de oorlog. Bijzondere aandacht verdient de frontlijn in de Ieperboog, die tijdens de oorlog lang standhield, en waar de archeologische erfenis substantiëler is.

Naast de inzet van het klassieke beschermingsinstrumentarium, wil ik de erfgoedwaarden die met het oorlogslandschap verbonden zijn veilig stellen via de aanduiding van ankerplaatsen. Dit resulteert in een geïntegreerde erfgoedvisie waarin de bescherming, waardering, valorisatie en ontsluiting van het oorlogserfgoed een prominente plaats krijgen en dit zonder afbreuk te doen aan de natuurlijke, landbouwkundige, economische, toeristische en woonkwaliteiten in de frontstreek. De omzetting naar erfgoedlandschappen gebeurt vanzelfsprekend maximaal in overleg met alle betrokkenen, zoals de lokale besturen en andere sectoren. Het afgelopen jaar zijn binnen dit stramen de volgende geclusterde ankerplaatsen voorlopig aangeduid:

- West-Vlaamse heuvels en omgeving in Heuvelland, Ieper en Poperinge;
- Ieperse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijtschate-Mesen in Ieper, Heuvelland, Zonnebeke en Mesen;
- Polygoonbos en Reutelbeekvallei in Zonnebeke.

Vlaanderen spant zich in om de belangrijkste monumenten en sites van de Eerste Wereldoorlog in optimale omstandigheden te kunnen tonen aan de wereld. Voor de beschermde sites betekent dit onder meer dat onderhouds- en restauratiewerkzaamheden gepland en versneld uitgevoerd worden. Door het sensibiliseren van de eigenaars en het toekennen van de nodige premies kwamen de beheerswerkzaamheden met het oog op de nakende herdenkingsplechtigheden volop op gang. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- onderhoudswerken aan de IJzertoren in Diksmuide;
- de restauratie van het kasteel van Caloen in Zedelgem, een tijdelijke verblijfplaats voor de Koninklijke familie tijdens de Eerste Wereldoorlog;
- de restauratie van de School van de Koningin in Veurne, een schoolkolonie opgericht in 1915 onder impuls van koningin Elisabeth om tijdens de Eerste Wereldoorlog achtergebleven kinderen uit een klein stukje onbezet België op te vangen;
- de restauratie en herinrichting tot cultuurhuis van het voormalige stadhuis van Mesen waar op de begane grond een infopunt met permanente tentoonstelling over de “Groote Oorlog” wordt voorzien;
- de restauratie van het oorlogsgedenkteken van Luitenant Juul De Winde in Staden;
- de restauratie van de pastorie in Zonnebeke naar ontwerp van Huib Hoste;
- de restauratie van de gevels en daken van het Ieperse Tempeliershuis of het voormalige Postgebouw.

Werkzaamheden aan de heropbouwarchitectuur van na de Eerste Wereldoorlog passen eveneens in deze context, zoals de start van de buitenrestauratie van het stadhuis en belfort in Diksmuide. Ook buiten West-Vlaanderen wordt aandacht besteed aan de nakende herdenking van de “Groote Oorlog”. Zo zijn de restauratiewerken aan het Sint-Angelaklooster in Haacht gestart, waar op de benedenverdieping en in de kapel een bezoekers- en belevingscentrum over de Eerste Wereldoorlog wordt ondergebracht.

Begin dit jaar leverde de tijdelijke vereniging *Park 14-18* het masterplan in het kader van het cultuurtoeristisch project ‘Herinneringspark 2014-2018’ op. Het masterplan bouwt verder op het heldere concept waarmee de Open Oproep werd gewonnen: belangrijke landschappelijke sites, die worden versterkt en opgenomen in een netwerk, worden ingezet om het verhaal van de oorlog en het landschap te vertellen. Om dit netwerk van sites uit te bouwen werden enkele algemene grootschalige inrichtingsprincipes uitgewerkt. Deze werden aangevuld met kleinschalige en specifieke inrichtingsprincipes die handelen over de vormgeving en materialisering van de diverse sites. De algemene en specifieke inrichtingsprincipes werden getoetst en toegepast op een veertigtal sites in de Westhoek. De provincie West-Vlaanderen en de gemeentebesturen in de Westhoek, die van nabij betrokken waren bij de opmaak van het masterplan, zijn uitgenodigd om het plan als referentiekader te gebruiken voor hun toekomstige projecten. Zo werken de

ontwerpers, aangesteld door de Provincie West-Vlaanderen voor de oorlogssites onder hun beheer, binnen het kader van het project 'Herinneringspark 2014-2018'.

Als sluitstuk streeft Vlaanderen naar de erkenning als UNESCO-Werelderfgoed van de getuigen van de Eerste Wereldoorlog. Via een dergelijke erkenning wordt het belang van dit erfgoed voor de mensheid formeel bevestigd. Het oorspronkelijke opzet was om in 2013 een dossier in te dienen bij UNESCO, dat in 2014 bij de start van de herdenking zou worden beoordeeld. Begin 2012 bleek Frankrijk - samen met Vlaanderen en Wallonië één van de drie partners in dit dossier - voorstander om meer tijd te nemen voor het uitwerken van een onderbouwd dossier. De deadline voor het indienen van een gezamenlijk dossier bij UNESCO werd verschoven naar januari 2015. Door de gewijzigde deadline werd de oorspronkelijke planning enigszins aangepast en kan er bijvoorbeeld meer tijd worden genomen voor het uitwerken van de communicatiestrategie en het opzetten van een breed participatief traject. Zo is het ook mogelijk om een aantal zaken grondiger te doen en om meer aandacht te besteden aan overleg met Wallonië en Frankrijk. Hierdoor is ook meer tijd om consensus te bereiken met alle actoren op het terrein over het te realiseren erfgoedlandschap. Om te vermijden dat dit dossier in de toekomst verdere vertraging oploopt, maak ik opnieuw werk van een officieel contact met mijn Waalse, Brusselse en Franse collega's. Mijn administratie bereidde in functie daarvan een formele verklaring voor, waarin debetrokken partners zich engageren om een gezamenlijk UNESCO-dossier in te dienen. Ik wil tegen eind 2012 met Frankrijk, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië aan tafel zitten om dit document te ondertekenen.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief3: Voortzetten en intensifiëren geïntegreerde strategie voor heterfgoed van de Eerste Wereldoorlog

De afgelopen jaren is onder mijn impuls een geïntegreerde strategie voor het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog uitgebouwd. Ik ga verder op de ingeslagen weg om zo in 2014 mijn rol ten volle op te nemen bij de start van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog. De focus ligt echter niet meer alleen op het startjaar 2014, we richten onze blik al verder tot het jaar 2018.

Het wetenschappelijk onderzoek over de relictten van de Eerste Wereldoorlog is afgerond. De onderzoeksresultaten worden nu aangewend om een gefundeerde beschermings-, beheers- en ontsluitingsstrategie uit te werken. Tussen 2013-2015 zullen de onderzoeksresultaten ook stapsgewijs in verschillende artikels in de vaktijdschriften *Relicta* en *M&L* publiek worden gemaakt.

De thematische beschermingscampagnes van bunkers en gedenktekens lopen verder in 2013. Parallel krijgt het (oorlogs)landschap een bijzondere plaats in het ruimtelijk uitvoeringsplan 'Ieperboog zuid'. Naast het opvolgen van de lopende processen voor de zuidelijke Ieperboog bereidt mijn administratie de aanduiding voor van drie nieuwe ankerplaatsen in de noordelijke Ieperboog. Hun aanduiding wordt nu mee gemotiveerd omwille van de aanwezigheid van het oorlogserfgoed, met name voor 'kanaal Ieper-IJzer', 'slagveld Pilkem Ridge-Ceasars Nose' en 'slagveld Passendale'.

Hoewel de Eerste Wereldoorlog vooral geassocieerd wordt met de provincie West-Vlaanderen, heeft de oorlog ook in andere provincies sporen achtergelaten. Ik vergeet deze minder bekende getuigen van de oorlog niet. In Halen (provincie Limburg) en ter hoogte van de Getevallei (provincie Vlaams-Brabant) werd bij het begin van het conflict zwaar slag geleverd. Ook de Antitankgracht in Stabroek tot Ranst uit de Tweede Wereldoorlog bevat een zone met relictten uit

de Eerste Wereldoorlog. Via de aanduiding van ankerplaatsen in deze drie gebieden krijgen dezesite de aandacht die ze verdienen. Mijn administratie neemt de relevante informatie op in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en gebruikt deze ter ondersteuning en advisering bij het vergunningenbeleid.

Ook in 2013 spoort mijn administratie eigenaars en beheerders van dit beschermd erfgoed aan om een langetermijnvisie te ontwikkelen en kente prioritair onderhouds- en restauratiepremies toe voor de instandhouding van dit erfgoed. Door de inzet van landschapsteams vanuit de Regionale Landschappen worden ook de waardevolle landschappelijke elementen in niet-beschermd gebied aangepakt. De beheerswerkzaamheden aan heterfgoed van de Eerste Wereldoorlog gaan onverminderd door, zoals de geplande herstelwerken aan de omheiningsmuren van de militaire begraafplaatsen. Ook de restauratie en de herbestemming van het Albert I-monument in Nieuwpoort (Ganzepoot) tot bezoekerscentrum is een markant voorbeeld hiervan.

Voor het vervolgtraject van het masterplan rond het project 'Herinneringspark 2014-2018' laat ik onderzoeken hoe twee vervolgoopdrachten kunnen worden uitgewerkt om een betere wisselwerking en afstemming tussen verschillende (lokale) initiatieven over de Eerste Wereldoorlog te realiseren: enerzijds het opstellen van een werkboek 'signalisatie en bebording' en anderzijds de samenstelling van een typebestek en -meetstaat voor alle huisstijlelementen.

Bij de voorbereiding van het UNESCO-Werelderfgoed dossier ligt in 2013 de nadruk op het harmoniseren van de respectieve indicatieve lijsten. Het is de bedoeling dat Frankrijk, net zoals België, het dossier over de Eerste Wereldoorlog toevoegt aan haar indicatieve lijst en dat beide vermeldingen op elkaar worden afgestemd conform de richtlijnen die UNESCO hanteert. Verder bespreken we in onderling overleg welke sites en relictten precies worden voorgesteld als Werelderfgoed. We denken hierbij al na over de belangrijkste beheerprincipes voor dit erfgoed op lange termijn en over de mogelijke afbakening van bufferzones. Hiervoor ga ik opnieuw in nauw overleg met de betrokken gemeente- en provinciebesturen en met de diverse sectoren. Dit participatief traject wordt in de toekomst bestendig.

1.3. Kerkelijk erfgoed

a) Stand van zaken:

Op mijn vraag startte het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) op 1 januari 2012 met de uitbouw van expertisevorming en informatieverstrekking over het onroerend kerkelijk erfgoed, naast de bestaande werking rond het roerend erfgoed. Hiervoor heb ik het centrum met 250.000 euro ondersteund. Het CRKC bracht de materie en het werkveld in kaart, contacteerde alle betrokken instanties en stelde het centrum aan het doelpubliek en aan het breder publiek voor. Op vraag van verschillende kerkfabrieken of andere instanties werd ter plaatse advies verschaft. De website van het CRKC werd uitgebouwd met alle relevante basisinformatie voor kerkbesturen.

Op vraag van de Vlaamse overheid lanceerde het CRKC een bevraging naar alle kerkfabrieken om een duidelijk overzicht te krijgen van het kerkelijk patrimonium. De bevraging werd in mei naar alle kerkfabrieken in Vlaanderen verstuurd en afgesloten in het najaar van 2012. Deze informatie kan als basis dienen voor de gemeentelijke kerkenbeleidsplannen die door de administratie begeleid worden. Ik ben op dit ogenblik in onderhandeling over de opstart, begeleiding en ondersteuning van twee exemplarische proefprojecten:

- In de Westhoek wil de West-Vlaamse Intercommunale (WVI) voor achttien Westhoekgemeenten de kerkenbeleidsplannen faciliteren. Samen met het CRKC en de lokale partners worden de kerkgebouwen geïnventariseerd en werkt WVI een traject uit waarbij moderators per gemeente alle partners samen brengen (gemeentebesturen, kerkfabrieken, centraal kerkbestuur, eventuele experts, ...). De moderators zullen de gesprekken begeleiden die moeten leiden tot gemeentelijke kerkenbeleidsplannen. Een permanent overleg met ondermeer WVI, het agentschap Onroerend Erfgoed en het agentschap Binnenlands Bestuur, het bisdom, het CRKC en VVSG zal het gehele traject opvolgen. Voor specifieke gevallen kan er, samen met de Vlaamse Bouwmeester, een ontwerpend onderzoek opgestart worden naar haalbaarheid voor kwalitatieve aanpassingen die voor meerdere kerkgebouwen inzetbaar zijn.
- Ook samen met het stadsbestuur van Gent wil ik de neven- of herbestemming van enkele parochiekerken in stedelijke context onderzoeken. De stad Gent bezit namelijk vrij veel parochiekerken op een korte afstand van elkaar. Aangezien sommige parochies misschien worden samengevoegd, komen er kerkgebouwen leeg te staan. Dergelijke voorbeelden tot herbestemming of medegebruik werken zeker inspirerend voor andere gelijkaardige cases rond kerkelijk erfgoed binnen stedelijk gebied.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 4: Uitbouwen van expertise rond kerkelijk onroerend erfgoed door het CRKC

In het tweede werkjaar bouwt het CRKC verder op de werkingslijnen die in het eerste jaar ontwikkeld werden. Alle relevante informatie en expertise wordt verder gecentraliseerd. Er worden ook een aantal nieuwe initiatieven opgestart, zoals het opstellen van een praktische handleiding voor het beheer van kerkgebouwen met erfgoedwaarde. Het CRKC zet zich voornamelijk in op het verlenen van advies en het ondersteunen van kerkbestuurders en gemeenten bij het dagelijkse beheer van het kerkelijk erfgoed en bij het uitwerken van kerkenbeleidsplannen.

Initiatief 5: Stimuleren van de opmaak van kerkenbeleidsplannen

De bevraging van de parochiekerken wordt verwerkt en de resultaten ervan verspreid. Deze resultaten worden gebundeld per gemeente met het oog op het opstellen van een strategische visie op de parochiekerken. De gegevens worden daarna op Vlaamse niveau geanalyseerd. De proefprojecten rond kerkenbeleidsplannen, afgerond tegen de zomer van 2013, moeten een duidelijk beeld geven waar we naartoe willen met het lokale kerkenlandschap. Hierbij wordt een visie ontwikkeld voor zowel de beschermde als de niet-beschermde kerken. De ervaringen rond deze plannen worden door het CRKC verspreid als voorbeeld voor anderen. De (proef)projecten rond herbestemming of medegebruik van kerkelijk erfgoed kunnen ongetwijfeld inspirerend werken voor andere cases rond kerkelijk erfgoed.

1.4. De inventarisatie als cruciaal beleidsinstrument op lokaal en Vlaams niveau

a) Stand van zaken:

De *Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed* werd aangevuld en geactualiseerd. Na de herinventarisatie van de grote complexen in de Leuvense binnenstad werden deze in 2012 opgenomen in de online-databank. Mijn administratie werkte ook aan de publicatie van de resultaten van de herinventarisatie van de stad Antwerpen. Alle gegevens van het Zuid, het gebied rond de Jan Van

Rijswijklaan en het district Ekeren zijn eind 2012 in de inventarisdatabank beschikbaar. Voor het nieuw opgestarte project aangaande de Antwerpse Leien werd het veldwerk afgewerkt en is het archiefwerk lopende. Ook in Gent startte de herinventarisatie en werd een eerste deelpakket (Rijzenbergwijk) afgerond. Er werd eveneens onderzoek gedaan naar de erfgoedwaarden van het sociale woningbouwpatrimonium (zie verder initiatief 44). De inventaris van De Haan werd dit jaar online geplaatst. Hierdoor kan voor elke Vlaamse gemeente de online-databank worden geraadpleegd. Het proefproject met de gemeente Bierbeek rond een handleiding voor lokale besturen aangaande het inventariseren van bouwkundig erfgoed werd succesvol afgerond.

Mijn administratie controleerde, redigeerde en vulde de *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* verder aan met wel 1.500 nieuwe records met gegevens van recent onderzoek, aanvullingen van hiaten en vondstmeldingen. Nieuw en relevant in functie van beheer is dat ook archeologisch (voor)onderzoek dat geen relevante sporen heeft opgeleverd voortaan stelselmatig geregistreerd wordt.

Er werden 13 ankerplaatsen uit de *Landschapsatlas* geactualiseerd (van 1 oktober 2011 tot en met 30 september 2012). Deze actualisaties liepen gelijk met de aanduidingen van ankerplaatsen. Bij deze actualisaties streven we naar een optimale integratie van de inventarissen: bouwkundig erfgoed, archeologie en landschap. Verder werd de typologische thesaurus aangevuld met termen voor parken en tuinen en voor houtig erfgoed en een nieuwe thesaurus van soorten (*genera*) ontwikkeld, zodat kan worden gewerkt met de wetenschappelijke benaming van bomen en planten.

Ik zette de *inventarisatie van het varend erfgoed op het waterwegennet* verder, met nadruk op het centrum van Vlaanderen: het kanaal Brussel-Charleroi, de Dender, de Bovenschelde en Boven-Zeeschelde, de Durme, het Durmekanaal en de Moervaart. De online inventaris werd operationeel in de tweede jaarhelft. In de laatste maanden van het jaar voerde mijn administratie de eerste fiches online in en stelde ze publiek beschikbaar.

In het kader van het Europees project, *Atlas van de 2 Zeeën* (2009–2012), werden voor de maritieme databank nog heel wat nieuwe gegevens verzameld en verder onderzocht over onderwatererfgoed in en rond de Noordzee. Een belangrijk aspect van dit project is de ontwikkeling van een online geoportaal (www.a2s-geoportal.eu), dat de maritieme databases van de Europese projectpartners rechtstreeks met elkaar verbindt. Het ontsluit het maritiem archeologisch erfgoed internationaal op een toegankelijke manier naar zowel erfgoedonderzoekers, beleidsmakers als het brede publiek met behulp van een overzichtskaart en beperkte fiches die informatie verschaffen over de sites.

De deelinventarissen *Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarden* en *Historische Tuinen en Parken* werden verder aangevuld. Mijn administratie startte bovendien met een analyse voor het inventariseren en beschermen van funerair erfgoed.

In Vlaanderen beschikken we over eengedegen en goed ontsloten inventaris van het bouwkundig erfgoed, die op een voorbeeldige manier is ontsloten. Stap voor stap worden de verschillende inventarisdatabanken geïntegreerd. Zo werden de Inventaris van Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde en de Inventaris van het Varend Erfgoed toegevoegd aan de geïntegreerde databank. Bijkomend ontwikkelden we een module voor de thematische duiding van erfgoedaspecten en werd gestart met de opmaak van een nieuwe bibliografische module. De databank van het beschermd erfgoed is daarentegen een oud zeer. De databank is moeilijk doorzoekbaar, onvolledig en is nog niet gekoppeld aan de geïntegreerde inventaris. De ontsluiting van de dataset beschermd erfgoed en de koppeling ervan aan de geïntegreerde erfgoedinventaris

vormt één van mijn prioriteiten. In 2012 werd al bekeken op welke manier dit kan worden verwezenlijkt.

De Vlaamse inventaris is op internationaal vlak een voorbeeld van een goede en uitgebreide dataset. Zo deed het gerenommeerde *Getty Conservation Institute* (Los Angeles) opnieuw een beroep op het advies van Onroerend Erfgoed over de databankstructuur en de online ontsluiting van inventarissen. Tussen beide organisaties werd ook overleg gepleegd rond inventarisatiemethodologie, datastandaarden en thesauri. Samenwerking tussen mijn administratie en dit internationaal erkende instituut komt de verdere wetenschappelijke onderbouwing en erkenning van de inventarissen ten goede.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief6: Initiatie van nieuwe en verderzetten van lopende inventarisatieprocessen

De inventarissen van Antwerpen en Gent worden verder aangevuld op basis van de bouwkundige herinventarisatie van specifieke deelgebieden. Mijn administratie vatte al een eerste screening van dehistorische stadskern van Antwerpen (gebied binnen de leien) aan en zet deze verder in 2013. We werken ook verder aan het thematische inventarisatieproject “Erfgoedwaarden van sociale woningbouw in Vlaanderen” dat in 2012 opgestart werd (cf. initiatief 44). Ook bunkers en bunkerlinies komen als thematisch pakket aan bod.

Mijn administratie blijft de CAI verder aanvullen. In 2013 worden de Vlaamse gemeenten verder gescreend op de aanwezigheid van gekende waardevolle archeologische zones en we maken bijzonder werk van het invoeren van afgewerkte dossiers in de geïntegreerde inventarisatiedatabank. Het blijft mijn ambitie om een eerste inventaris van archeologische zones te kunnen vaststellen wanneer deze rechtsgevolgen krijgen bij de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet.

De actualisatie van de Landschapsatlas loopt volledig gelijk met de aanduiding van ankerplaatsen, die op hun beurt zijn afgestemd met prioriteiten van en opportuniteiten bij andere beleidsvelden, in het bijzonder bij Ruimtelijke Ordening.

De inventarisatie van het varend erfgoed wordt voortgezet in het westen van Vlaanderen.

Voor het maritiem erfgoed wordt vooral aandacht besteed aan wraksites en andere archeologische sites onder water in Belgisch territoriale wateren en de intertidale zone, met de nadruk op de strandsite rond Oostende (Raversijde – Mariakerke). Voor de ontwikkeling van een efficiënte evaluatiemethode van erfgoedzones onder water en in functie van een duurzaam maritiem erfgoedbeheer participeert mijn administratie in een beleidsgericht wetenschappelijk project waarin geofysische technieken en hun ontwikkeling een belangrijke rol innemen.

Ik ontwikkel een plan van aanpak met aanbevelingen voor het systematisch inventariseren en beschermen van het funerair erfgoed.

In navolging van het project in samenwerking met de gemeente Bierbeek, publiceer ik in 2013 een handleiding voor lokale besturen aangaande het inventariseren van het bouwkundig erfgoed. Ook een handleiding over de inventarisatie van houtige beplantingen met erfgoedwaarde wordt afgewerkt en digitaal ter beschikking gesteld. Deze handleidingen bieden een inhoudelijk kader voor alle samenwerkingen met lokale besturen en verenigingen die zelf aan de slag willen gaan voor de inventarisatie.

Initiatief7: Uitbouw van de geïntegreerde inventaris met koppeling van de dataset Beschermd Erfgoed

Ook in 2013 maken we onverminderd werk van de uitbouw van één geïntegreerde en digitaal consulteerbare inventarisdatabank. Ik zet in hoofdzaak in op de integratie van de dataset van het beschermd erfgoed in Vlaanderen. Het gaat hierbij zowel om beschermde bouwkundige en archeologische monumenten, als om stads- en dorpsgezichten, beschermd varend erfgoed, beschermde landschappen en erfgoedlandschappen. Hiertoe worden twee nieuwe modules aan de inventarisdatabank toegevoegd. Alle beschermd erfgoed wordt gecontroleerd, ingevoerd in de databank, gekoppeld aan de relevante beschermingsbesluiten en voorzien van een afbakening in GIS, een foto, een verwijzing naar de waarden van de bescherming en een beschrijvende tekst. Daarnaast bereidt men de opname van de ankerplaatsen voor en zoeken we uit hoe de dataset van de CAI kan worden geïntegreerd.

De samenwerking tussen mijn administratie en het *Getty Conservation Institute* wordt ook in 2013 verder gezet. Mijn administratie levert hierbij bijkomende input en expertise voor de ontwikkeling van een open source pakket genaamd *Arches*. Dit pakket stelt organisaties in staat om op een snelle en betaalbare manier eigen digitale erfgoedinventarissen te realiseren.

1.5. De erfgoed- en onderzoeksbalans als basis voor het onroerenderfgoedbeleid in Vlaanderen

a) Stand van zaken:

De geplande *Erfgoedbalans* heeft tot doel concrete en onderbouwde analyses aan te bieden over het geïnventariseerd en beschermd onroerend erfgoed, de staat en het beheer ervan, de verworven kennis en de actoren. In 2012 verzamelde en analyseerde mijn administratie gegevens over de historie van de onroerenderfgoedzorg en over het geïnventariseerd en beschermd erfgoed. De eerste teksten hierover werden uitgeschreven. Voor de overige thema's werd het analysemodel uitgetekend.

De bestaande *Onderzoeksbalans* biedt een permanent, geactualiseerd overzicht van de kennis, de hiaten en de actuele onderzoeksvragen met betrekking tot het onroerend erfgoed in Vlaanderen. De publicatie op het internet zorgt ervoor dat die *Onderzoeksbalans* voor iedereen vlot raadpleegbaar is en als een dynamisch document blijft evolueren. Een toevoeging over slagveldarcheologie vulde de *Onderzoeksbalans* aan. Op basis van een grondige analyse van de opgenomen informatie en de nog resterende leemten in de *Onderzoeksbalans* werd een actieplan samengesteld voor de verdere aanvulling in de komende jaren. In 2012 werd verder gewerkt aan de bibliografie door de relevante recente publicaties toe te voegen en het overzicht van handleidingen en richtlijnen op het vlak van conservatie en restauratie voor bouwkundig erfgoed verder aan te vullen met info uit onze buurlanden. Door alle handleidingen en richtlijnen te groeperen in één overzicht op één website, en dit doorzoekbaar te maken via verschillende indelingen (per bouw materiaal, per typologie, per techniek, ...), wordt het consulteren ervan sterk vergemakkelijkt. Gezien er geregeld nieuwe handleidingen en richtlijnen verschijnen, mag het duidelijk zijn dat ook dit overzicht een dynamisch instrument is dat we blijven actualiseren.

Door de integratie van beleidsvoorbereiding, beleidsuitvoering en beleidsevaluatie in één agentschap werden er andere onderzoeksnoten gedetecteerd. Daarom werden in 2012 nieuwe *onderzoeksagenda's* opgesteld waarin het meerjarenprogramma voor het beleidsgericht onderzoek voor de verschillende aspecten van beleidsontwikkeling en –uitvoering is

opgenomen. De verschillende onderzoeksnoden werden opgelijst en prioriteiten aangeduid voor de komende jaren. Tegelijkertijd worden nog een aantal projecten uit de vorige perioden afgewerkt volgens afgesproken deadlines en resultaten.

Het *scheepsarcheologisch onderzoek van de Kogge* verliep in 2012 volgens de vooropgestelde planning. Twee halfjaarlijkse tussentijdse rapporten, over de voortgang van het archeologisch en natuurwetenschappelijk onderzoek en de verdere concretisering van het onderzoek naar de conservatie, werden opgeleverd. Ook lichtten we het internationaal wetenschappelijk comité in met een tussentijds wetenschappelijk rapport en raadpleegden we verschillende leden proactief over verscheidene aspecten. Er werden diverse methoden en technieken voor de conservering van het schip uitgetest. Hieruit werd de beste methode gekozen die toegepast zal worden voor de volledige conservatie. Bovendien ben ik in onderhandeling met de stad Antwerpen over oplossingen voor de reconstructie en de museale opstelling.

In 2012 werden in het driejarige onderzoeksproject *'Archeologie uit de Onze-Lieve-Vrouwbasiliek van Tongeren: de oudste bisschopskerk van Vlaanderen'* alle deelonderzoeken (onder meer de opmaak van overzichtsplattegronden en reconstructies, de studie van de Romeinse en Karolingische muurschilderingen en van de Romeinse architectuur en sculptuurfragmenten en het bouwhistorisch onderzoek van de huidige kerk) opgestart en uitgevoerd met het oog op de bundeling van alle resultaten van het onderzoek in het eindverslag.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 8: Een Erfgoedbalans uitwerken

In 2013 zet mijn administratie het onderzoek voor de Erfgoedbalans verder in samenwerking met enkele partners, zodat alle resultaten tijdig gepresenteerd worden in een gemakkelijk raadpleegbare publicatie. De conclusies moeten een goede onderbouwing bieden voor de beleidsontwikkeling en de langetermijnvisie voor het onroerend erfgoed. De Erfgoedbalans kent daarnaast een veel ruimer bereikensprekt alle erfgoedactoren aan om zo de onroerenderfgoedzorg verder vorm te geven.

Initiatief 9: Actualisatie van de Onderzoeksbalans

Sinds de lancering van de Onderzoeksbalans in 2008 zijn er enkele inhoudelijke aanvullingen en uitbreidingen gebeurd. Het onderhoud en de actualisatie van dit instrument vergen echter een meer structurele aanpak. Daartoe wordt een actieplan voor de inhoudelijke optimalisatie en de actualisatie opgesteld. Hierbij wordt ook bekeken hoe de samenwerking met andere partners kan worden voortgezet en verbeterd. Daarnaast ontwikkelen we de bibliografie verder als handig zoekinstrument.

Initiatief 10: Uitvoeren van onderzoeksagenda's en bijzondere onderzoeksprojecten

De in 2012 opgestelde onderzoeksagenda's Beleidsontwikkeling en Beheer worden uitgevoerd volgens de vooropgestelde planning. Hierbij wordt prioriteit gegeven aan deze onderzoeken die voor de beleidsuitvoering of –ontwikkeling de meest dringende en noodzakelijke resultaten kunnen aanleveren. Het aanleveren van onderzoeksresultaten van de Erfgoedbalans maakt uiteraard deel uit van de agenda voor 2013. Ik geef al het startsein voor enerzijds een project rond beleidsmonitoring en anderzijds een analyse van de impact van macro- en microtrends op het onroerend erfgoed. Eveneens wordt er nog in beperkte mate tijd voorzien voor het afwerken van lopend onderzoek en engagementen uit het verleden.

Het scheepsarcheologisch onderzoek van de Kogge loopt in 2013 verder met het oog op publicatie van enkele wetenschappelijke artikels en een publieksboek in 2014. Ook startten we met de opbouw van een wetenschappelijk onderbouwd schaalmodel. De conservatie van de houtfragmenten komt op kruissnelheid. De onderhandelingen met de stad Antwerpen en mogelijke andere partners voor de toekomstige reconstructie en museale ontsluiting van de Kogge worden geïntensifieerd.

De resultaten van de deelonderzoeken over alle fasen uit de complexe geschiedenis van de basilieksite in Tongeren en over de archeologische vondsten worden in 2013 verder uitgeschreven en gebundeld omde publicatie van het wetenschappelijk rapport vanaf 2014 voor te bereiden.

1.6. Functioneel inzetten van het beschermings- en beheersinstrumentarium

a) Stand van zaken:

In de periode van 1 oktober 2011 tot 30 september 2012 heb ik volgende beschermings- en aanduidingsprocedures bekrachtigd:

	Voorlopig beschermd	Definitief beschermd
Monumenten	151	199
Stadsgezichten	2	1
Dorpsgezichten	5	0
Landschappen	0	1
Archeologische zones	4	3
Varend erfgoed	5	1
	Voorlopig aangeduid	Definitief aangeduid
Ankerplaatsen	6	9
Totaal	173	214

Voor het bouwkundig erfgoed voltooidde mijn administratie een aantal geografische beschermingscampagnes, onder meer in de gemeenten Wichelen, Koekelare, Damme, Waasmunster, Herne (agrarisch erfgoed), Helkijn, Brugge (Sint-Michiels, Koolkerke en Sint-Andries), Diksmuide, Berlare en Kraainem. Voor de gemeente Voeren werd het onderzoek naar beschermenswaardige gebouwen en ensembles uitgebreid tot alle deelgemeenten, waardoor de beschermingen daar gebiedsdekkend zijn.

Er werd bovendien thematisch gewerkt, onder andere rond de thema's oorlogserfgoed, gemeentehuizen, houtig erfgoed, jonge bouwkunst, kerken in neostijlen, teutenwoningen.

Ook het industrieel erfgoed kwam aan bod zoals in de havenstad Antwerpen. De stad Antwerpen en het Vlaams Gewest werken samen aan de ontwikkeling van het Antwerpse bedrijventerrein Petroleum Zuid. Wat ooit het hart van de Antwerpse petroleumindustrie was, groeit uit tot een nieuwe economische long voor Antwerpen met een ecologische groene corridor, met als naam *Blue Gate Antwerp*. Uiteraard hebben de voormalige industriële activiteiten vele sporen achtergelaten, die van betekenis zijn voor de Antwerpse en Vlaamse geschiedenis. Bij de ontwikkeling van deze nieuwe site is het van groot belang dat de site Petroleum Zuid herkenbaar blijft en een verhaal blijft vertellen. Daarom werkt mijn administratie volop mee aan de uitwerking van een realisatieconvenant die uitspraak doet over het behoud, de eventuele restauratie en de exploitatie van bestaande industriële relikten.

Bij het waarderend onderzoek in archeologische zones streeft mijn administratie ernaar zoveel mogelijk niet-destructief geofysisch onderzoek toe te (laten) passen. In 2012 werd verkend welke bijdrage 'drones' (telegeleide helicopters) kunnen leveren bij het prospecteren van archeologische sites. In het kader van archeologische onderzoeken, voorafgaand aan een beschermingsprocedure, is in 2012 een onderzoek opgestart naar een archeologische evaluatie en waardering van een Romeinse site in Dilsen-Stokkem en werden onderzoeken voorbereid naar een Romeinse site in Aalter en de zogenaamde Spaanse citadel en vesten van de stad Zoutleeuw. In de loop van 2012 liet ik ook een aantal voorlopige en definitieve beschermingsdossiers archeologie opmaken. Het betreft de drie Gallo-Romeinse tumuli van Grimde (Tienen), de kasteelsite in Schendelbeke (Geraardsbergen) en het finaalpaleolithisch en mesolithisch sitecomplex in het Landschap de Liereman (Oud-Turnhout en Arendonk), de Kolverenschans (Zonhoven), de circulaire structuur van Ver-Assebroek (Assebroek), het Hoge Hof (Spiere-Helkijn) ende meerperiodensite in Butsel (Boutersem).

Er werden 6 ankerplaatsen voorlopig en 9 ankerplaatsen definitief aangeduid. In 2012 werd er één ankerplaats (gedeeltelijk) omgezet naar een erfgoedlandschap.

Voor het varend erfgoed realiseerde ik een aantal thematische beschermingen: drie patrouillevaartuigen van het Rijnsmaldeel, twee sleepspitsen, twee lichtschepen (Westhinder I en III) en vijf schepen van de plat- en rondbodemvloot.

Uitgangspunt van elke bescherming is het behoud van bepaalde erfgoedwaarden. In het kader van het streven naar een op relevante erfgoedwaarden gebaseerde toekomstvisie, een meer eenvormige behandeling van beschermingsdossiers en een leidraad voor toekomstig beheer, werden richtlijnen rond beheersdoelstellingen opgemaakt voor verschillende componenten van onroerend erfgoed.

Ik heb het herwaarderingsplan van de Concessie in De Haan goedgekeurd. Dit herwaarderingsplan is – met maar liefst 870 panden binnen de afbakening van het plan – het grootste plan dat tot op heden goedgekeurd werd. In 2012 keurde ik ook het herwaarderingsplan goed voor de Kaasmakerij Donck in Passendale en het landschapsbeheersplan voor het Klein Begijnhof Onze-Lieve-Vrouw Ter Hoven in Gent. Tevens verleende ik een premie voor de opmaak van een landschapsbeheersplan voor de Kemmelberg en omgeving in Heuvelland en voor de omgeving van de basiliek in Scherpenheuvel. Met deze beheersinstrumenten zet ik de ingeslagen weg van ondersteuning van planmatig beheer verder.

Een project waar ik speciaal op inzet, is de Abdij van het Park in Heverlee. Deze norbertijnenabdij werd in 1129 gesticht en is één van de best bewaarde abdijcomplexen in Vlaanderen. De site is al zeventig jaar beschermd als monument en als landschap. De abdij is cultureel, bouwkundig en landschappelijk zeer waardevol en heeft voor de stad Leuven en haar omgeving een enorm potentieel. Het totale project wordt geraamd op 40,7 miljoen euro. Een forfaitaire subsidie van 25 miljoen euro werd door mij toegekend in 2011 en de stad Leuven draagt 15,7 miljoen bij tot het project. Hiermee worden de gebouwen vakkundig gerestaureerd en herbestemd en worden in de omgeving landschapsherstelwerken uitgevoerd. Er is natuurlijk oog voor de ontsluiting van de site. In 2012 werden restauratiewerken uitgevoerd aan de Sint-Janspoort, de voormalige Watermolen, de daken en de bibliotheek van de zuidvleugel en de daken van de oostvleugel en de infirmerie. In 2013 zijn restauratiewerken gepland aan het interieur, de gevels, de abtstuin van de Westvleugel en aan de abdijsmuren. Ook worden al voorbereidende onderzoeken aan het Gastenkwartier, het Provisorenhuis en de glasramen uitgevoerd.

Het beheer van het onroerend erfgoed wordt mee opgevolgd en ondersteund door verschillende partners op regionaal en lokaal vlak: Monumentenwacht, de Intergemeentelijke Archeologische Diensten/Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddiensten (IAD/IOED) en de Regionale Landschappen nemen hier elk op hun terrein een rol van onschatbare waarde op.

Monumentenwacht bestaat intussen 20 jaar. Op 8 juni 2012 organiseerde Monumentenwacht in Mechelen een conferentie voor haar 20-jarige bestaan en over 40 jaar Werelderfgoedconventie. De thematische leidraad was het duurzaam beheer van begijnhoven in Vlaanderen met een terugblik en uitdagingen voor de toekomst. Er werd in 2012 ook gewerkt aan de uitbouw van de dienstverlening rond archeologie. Om dit te bereiken werd een stappenplan voor verdere ledenwerving en promotie opgemaakt. Het meerjarenonderhoudsplan voor monumenten werd verder geoptimaliseerd en voortaan aangeboden aan ieder die dit wenst. Het biedt een goede hulp voor wie een meerjarig onderhoud wil inplannen. Ten slotte publiceerde Monumentenwacht twee onderhoudsbrochures “onderhoud van historisch metsel- en voegwerk” en “onderhoud van keramische vloeren”. Hierdoor helpt zij de beheerder van een monument verder geholpen bij het maken van verantwoorde keuzes bij het dagelijks beheer.

De structurele samenwerking tussen de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden rond onroerend erfgoed (IAD en IOED) en de Vlaamse overheid betekent een meerwaarde voor de onroerenderfgoedzorg op lokaal vlak. Via halfjaarlijkse overlegmomenten en themadiscussies op middagen wordt de aanpak en het beleid van deze diensten op elkaar afgestemd en kan men ervaringen uitgewisseld. Op 19 maart 2012 werd een toelichting georganiseerd, waarop het breed scala aan activiteiten van deze diensten door henzelf werd voorgesteld.

Ook de Regionale Landschappen zetten zich in 2012 verder in voor de opwaardering van het Vlaamse landschap door het verzorgen van achterstallig onderhoud en herstel aan tal van cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen. Deze kleine, maar bijzonder waardevolle acties op het terrein zorgden ervoor dat het historisch landschap opnieuw leesbaar en geapprecieerd wordt.

Wat betreft het *ex situ*-beheer van het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen, werd binnen het proefproject “Archeologiedepot” in PEC Ename een subsidiebesluit met bijbehorende resultaatverbintenis opgemaakt. De toegekende subsidie bedraagt jaarlijks 250.000 euro, en dit gedurende vijf jaar. De focus van het proefproject lag in 2012 op het opstarten van een dienstverlening voor lokale besturen die in het najaar werd gecommuniceerd. Daarnaast werden een aantal instrumenten, door mijn administratie ontwikkeld ter ondersteuning van de toekomstige erkenning van onroerenderfgoeddepots, uitgetest en geëvalueerd zoals *benchmarking* voor onroerend erfgoeddepots, een depotprofiel als bouwsteen voor een deponeringsnetwerk onroerend erfgoed en het opstellen van een kostenmodel.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 11: Uitvoeren van de geïntegreerde beschermingskalender

Ik blijf in 2013 inzetten op zowel geografische als thematische beschermingspakketten. Er worden geografische beschermingengerealiseerd voor faciliteitengemeenten in de Vlaamse Rand (Kraainem, Wemmel en Sint-Genesius-Rode), Brugge (in functie van de vraag van UNESCO), voor Leuven en Voeren.

We werken thematisch verder rond oorlogserfgoed, houtig erfgoed en kerken in neostijlen. Voor de bescherming van bunkers en bunkerlinies wordt een visie ontwikkeld. Ook voor de bescherming van het funerair erfgoed wordt een visie vooruitgeschoven en wordt een urgentielijst voor te beschermen begraafplaatsen met hoge erfgoedwaarde opgemaakt. In 2013 wordt voor twee begraafplaatsen van deze lijst ook een bescherming afgerond.

Voor de site Petroleum Zuid in Antwerpen start ik in 2013 een aantal gerichte beschermingen op. Er werd al een selectie gemaakt van de meest waardevolle relictten waarbij actief op zoek wordt gegaan naar gepaste herbestemmingsmogelijkheden. Op die manier vormt het behoud van industriële relictten geen belemmering voor de verdere ontwikkeling van de site en zal de uitgesproken identiteit van de site zelfs een extra aantrekkingskracht genereren voor bedrijven die zich willen vestigen op *Blue Gate Antwerp*.

In de loop van 2013 werken we de voorlopige archeologische beschermingen verder af en starten we een aantal nieuwe beschermingen op, telkens gebaseerd op eerder uitgevoerde onderzoeken die resulteerden in een advies tot bescherming. Het betreft: de Schansen van Opglabbeek (Opglabbeek), Niel-bij-As (As), Vleugt (Diest), Korspel (Beringen), Hezerschans (Halen). Verder ook de abdij sites van Sint-Truiden en Munsterbilzen, de site van de Keizersberg in Leuven, een Bandkeramische site (Riemst) en de middenneolitische site van de Hermansheuvel (Assent).

Ik ga door met het aanduiden van ankerplaatsen. Prioritair blijven de ankerplaatsen die binnen het AGNAS-proces kunnen worden omgezet in erfgoedlandschap en de ankerplaatsen die worden aangeduid in het kader van de herdenking van de 'Groote Oorlog'. Waar zinvol wordt ook ingespeeld op lokale planningsprocessen door ankerplaatsen aan te duiden die in de nabije toekomst kunnen worden omgezet naar erfgoedlandschap via een provinciaal of gemeentelijk RUP.

De thematische beschermingen van het varend erfgoed spitsen zich toe op de motorspitsen, motorjachten en kustvaarders.

Initiatief 12: Toepassen van richtlijnen rond beheersdoelstellingen in beschermingsdossiers

De richtlijnen rond beheersdoelstellingen worden in 2013 toegepast in alle beschermingsdossiers. Hierdoor wordt voor eigenaars, erfgoedconsulenten, gemeenteambtenaren en andere betrokkenen niet alleen een toekomstvisie voor het beschermde goed geschetst, maar krijgen zij ook een duidelijker beeld van de aandachtspunten voor het beheer van verschillende relevante componenten van het onroerend erfgoed. Een meer gelijkwaardige behandeling van vergunnings- en machtigingsaanvragen staat hier voorop.

Initiatief 13: Komen tot een overzicht van de staat van het onroerend erfgoed

We weten te weinig over de toestand waarin het waardevol onroerend erfgoed zich vandaag bevindt. Dit wordt nog niet op een systematische manier gemonitord. Ik wil daarom op termijn komen tot meer gestructureerde informatie over de staat van het erfgoed.

Daarom zet Monumentenwacht in 2013 volop in op de uitbouw van een gestructureerd informaticasysteem en een databank om de huidige toestandrapportage in Word-teksten geleidelijk te vervangen door een database-toepassing waaruit vlotter kan gerapporteerd worden. De informatie die hieruit voortvloeit, wordt onder andere aangewend bij het opstellen van de Erfgoedbalans. Ook voor de beleidsbeslissingen van de Vlaamse overheid zal dit systeem nuttige basisinformatie aanreiken. Uiteraard moeten we er rekening mee houden dat enkel de toestand

van deze gebouwen en sites die aangesloten zijn bij Monumentenwacht wordt opgemeten. Daarom kunnen de inspectieverslagen van het agentschap Inspectie RWO een nuttige aanvulling zijn om te komen tot een vollediger toestandrapportage van het beschermd erfgoed. Indit kader sensibiliseer ik alvast mijn collega's binnen de Vlaamse overheid om het patrimonium in het bezit of in beheer van de Vlaamse overheid lid te maken van Monumentenwacht.

Initiatief 14: Verderzetten van proefproject Archeologiedepot in PEC Ename

In 2013 wordt, op basis van de bevindingen van de steekproef uitgevoerd in 2012, een testcase opgezet binnen het proefproject "Archeologiedepot" in het PEC Ename. De belangrijkste focus ligt op een methodiek voor het herstellen van de samenhang tussen het versnipperde bodemarchief en een aanzet van een kader voor het beheer van een digitaal opgravingarchief. Dit moet bijdragen tot het optimaliseren van het informatiepotentieel van het *ex situ*-beheerde onroerend erfgoed en tot de toegankelijkheid ervan in depots in Vlaanderen.

II. MEERDERE PARTNERS ZORGEN VOOR ONROEREND ERFGOED

2.1. Op zoek naar een breed draagvlak

a) Stand van zaken:

De kracht van het begrip onroerend erfgoed schuilt in zijn diversiteit (landschappelijk, bouwkundig, archeologisch, varend en heraldisch erfgoed). We hebben de taak deze diversiteit te bewaken om zo tot een sterke identificatie met het onroerend erfgoed te komen. Daarom wordt ingezet op online en offline informatie- en kennisdeling, waarbij alle informatie over onroerend erfgoed zoveel mogelijk toegankelijk wordt gemaakt voor verschillende doelgroepen, zoals eigenaars, erfgoedverenigingen, lokale besturen, burgers en wetenschappelijke instellingen. Het proces van participatie begint namelijk bij het opzoeken van informatie over erfgoed. Daarna kan dit pas resulteren in communicatie, beleving, productverwerving en als streefdoel in participatie.

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft een belangrijke verantwoordelijkheid in openbaarheid van bestuur. Na de reorganisatie van het beleidsveld werd er daarom voor gezorgd dat alle informatie in verband met onroerend erfgoed toegankelijk werd gemaakt via één portaal www.onroenderfgoed.be door integratie van de bestaande websites www.vioe.be en www.ruimte-erfgoed.be. Ook de databank voor wapenschilden en de databank beschermingen kregen al een gebruiksvriendelijkere applicatie en waren vanaf september 2012 online raadpleegbaar via het portaal. Intussen treft mijn administratie de voorbereidingen voor een nieuwe en dynamische website, waarin de principes van een doelgroepgerichte communicatie worden gerespecteerd. Het is namelijk belangrijk dat iedereen vlot toegang heeft tot basisinformatie met betrekking tot het onroerend erfgoed, zonder overstelpt te worden met bijkomstige informatie.

In 2012 zette het agentschap Onroerend Erfgoed in op zichtbaarheid en verspreiding van nieuws op *Facebook*, *LinkedIn*, *Twitter*, *Flickr* en *Slideshare*. Vanwege de reorganisatie was het vooral belangrijk om via deze media goed door te verwijzen naar de juiste informatie. Het werden dan ook belangrijke doorverwijzers naar beleidsinformatie en websites. Zowel via de traditionele kanalen als via sociale media werd er gezorgd voor een aangepaste communicatie over lopende onderzoeksprojecten naar een zo breed mogelijk publiek. Zo wordt over het onderzoek van De Kogge gecommuniceerd via de nieuwe sociale media, waarbij het schip gepresenteerd wordt als een *‘living object’*. Hierdoor ontstaat interactie met een grote groep geïnteresseerden. Naast volwassenen maakten ook meer jongeren kennis met het onderzoek onder andere door het educatief e-project ‘Het mysterie van De Kogge’.

Ook Herita zette in op communicatie en participatie. Voor Herita zijn de leden belangrijk, zowel particulieren als verenigingen. Wat hen bindt, is de gemeenschappelijke interesse in het vrijwaren van erfgoed en het ondersteunen van de mensen die actief bezig zijn met erfgoed. Vandaar dat Herita evenementen organiseerde voor de bestaande leden om ervaringen uit te wisselen. Op 6 mei werd de Ledendag gehouden in Antwerpen voor particuliere leden en op 9 juni ging dit evenement door in het Sint Janscollege in Meldert-Hoegaarden voor onze erfgoedverenigingen.

Op zondag 9 september was het Open Monumentendag met als thema “Muziek, woord en beeld”. Er namen 196 gemeenten deel met in totaal een duizendtal openstellingen en activiteiten. Er werd dit jaar bovendien samengewerkt met vzw De Rand, die bijzondere inspanningen leverde om Open Monumentendag ook in de faciliteitengemeenten te organiseren. De opkomst van dit

jaar was vergelijkbaar met vorige jaren: zo'n 450.000 bezoekers namen deel aan de Open Monumentendag. Dit toont aan dat er nog geen sleet op de formule zit. Tevens liepen het *OMD Undercovertraject*, *Flashback* en *OMD Junior* met kinderen en jongeren als specifieke doelgroep.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief15: www.onroenderfgoed.be als informatieplatform voor erfgoed in Vlaanderen

In de zomer van 2013 zal de nieuwe website van het agentschap www.onroenderfgoed.be een feit zijn. De website wordt het informatieplatform voor onroerend erfgoed in Vlaanderen, waar alle informatie over de beleidsvoorbereidende en –uitvoerende taken van het agentschap Onroerend Erfgoed en over de gesubsidieerde erfgoedpartners terug te vinden zal zijn. Hierdoor wordt een duurzame communicatie met onze doelgroepen gegarandeerd. Daarbij zal ook ruime aandacht zijn voor de principes van het ‘uniek loket’, waarbij alle inlichtingen op maat worden aangeboden voor de gebruikers (zie verder initiatief 33). Zoals aangegeven in initiatief 7 wordt ook volop ingezet op de verdere uitbouw van een geïntegreerde inventaris voor onroerend erfgoed, waarbij de integratie en ontsluiting van de beschermingsdatabank prioritair is. De reorganisatie van het agentschap vraagt ook een aanpassing van de aanwezigheid op sociale media. In 2013 reflecteert het agentschap over de inzet op deze kanalen om zo de doelgroepen nog beter te kunnen bedienen.

Ook Herita plant het uitbouwen van een nieuwe website, waarbij de informatie van het voormalige Forum voor Erfgoedverenigingen, Erfgoed Vlaanderen en Open Monumentendag wordt samengebracht. Er wordt in 2013 bekeken hoe deze website kan worden afgestemd met deze van Onroerend Erfgoed.

Initiatief16: Blijvend inzetten op participatie

Ik wil iedereen die een actieve rol opneemt in de zorg voor het onroerend erfgoed, beroepsmatig of als vrijwilliger, betrekken als lid of als sympathisant in Herita om zo tot een breed erfgoednetwerk uit te groeien. In eerste instantie werkt Herita een vrijwilligersbeleid uit dat in de loop van 2013 vaste vorm krijgt. Na een inventarisatie van de bestaande taken voor vrijwilligers, worden de behoeften van de organisatie onderzocht. Naast een uitbreiding van het aantal vrijwilligers, vind ik het immers belangrijk dat ook een diversiteit aan taken wordt nagestreefd, zodat iedere potentiële vrijwilliger zijn gading vindt. Er wordt ingezet op *leadgeneration*, met als doel het verzamelen van de adresgegevens van geïnteresseerden voor erfgoed, om daarna een directe relatie met de specifieke doelgroepen op te bouwen. Naar de buitenwereld wordt er transparant geïnformeerd over projecten en initiatieven.

Ook wordt gestreefd naar een zo groot mogelijk participatie van andere verenigingen en middenveldorganisaties buiten de erfgoedsector.

Initiatief17: Bestaande evenementen optimaliseren

In 2013 wordt de 25ste verjaardag van Open Monumentendag gevierd. Deze ‘Best of’ wordt een speciale editie. Op zondag 8 september 2013 is er geen jaarthema zoals anders, wel wordt het beste van de voorbije 24 jaar aan het grote publiek getoond. In het kader van deze editie werdsamen met de lokale organisatoren een inventaris opgemaakt van alle monumenten die sinds 1989 zijn opengesteld om op basis daarvan het programma samen te stellen. De aanloop naar Open Monumentendag 2013 is ook het gepaste moment om de formule van Open Monumentendag onder de loep te nemen en te kijken hoe dit succesvol evenement ook in de

toekomst haar rol ten volle kan blijven opnemen. Een belangrijk aspect hierbij is hoe verdere afstemming met de Erfgoeddag kan worden verwezenlijkt. Een andere denkspoor is om te evolueren naar een Open Monumentenweekend.

Ook de formule van de jaarlijkse Vlaamse Monumentenprijs, georganiseerd door mijn administratie, wordt geëvalueerd. De Vlaamse Monumentenprijs moet een moment worden gericht op de erfgoedsector, waarop goede praktijken van zowel professionelen als eigenaars en beheerders speciale aandacht krijgen en nog beter worden uitgedragen.

2.2. Interne staatshervorming

a) Stand van zaken:

Het Witboek Interne Staatshervorming werd op 8 april 2011 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Sindsdien werd gestaag verdergewerkt aan de vertaling van de principes ervan. Voor Onroerend Erfgoed wordt dit vooral doorgevoerd in het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet (zie 3.1.1.). De mogelijkheid tot erkenning van onroerenderfgoedgemeenten en/of intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten zijn hier voorbeelden van. Ook de in het Regeerakkoord aangekondigde afschaffing van de koppelsubsidies wordt gerealiseerd met het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet. Het uitgangspunt hierbij is om vanaf 1 januari 2014 de provincies te ontheffen van elke (financiële) verplichting bij restauraties aan beschermde monumenten. Ook gemeenten worden niet langer verplicht bij te dragen aan restauratieprojecten van privé-eigenaars waaraan de Vlaamse overheid een premie toekent.

Begin 2012 werd een overzicht opgemaakt van taken of opdrachten waarover best afspraken worden gemaakt tussen de Vlaamse overheid en de provinciale besturen. Voor elk van deze taken werd vervolgens nagegaan in welke mate het Vlaams bestuursniveau hier al dan niet financieel aan bijdraagt. Op basis van deze oefening vond een eerste overleg plaats tussen de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP) en mijn kabinet in de maand juni. Tijdens dit overleg werd overeengekomen dat we een bijdrage tot het bestuursakkoordopmaken waarin minstens volgende thema's aan bod komen: Monumentenwacht, algemene landschapszorg, depotbeleid en het afschaffen van de koppelsubsidies. De tekst van dit onderdeel van het bestuursakkoord wordt voorbereid door het agentschap Onroerend Erfgoed en vervolgens voorgelegd aan de provincies.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief18: Verdere concretisering van de principes van de interne staatshervorming

In 2013 wordt bij het uitwerken van het uitvoeringsbesluit bij het Onroerenderfgoeddecreet mee invulling gegeven aan de vertaling van de principes van de interne staatshervorming. Vanzelfsprekend zal de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) hierbij geconsulteerd worden.

Met het oog op een draagvlak voor het bestuursakkoord hou ik in 2013 overleg met de nieuw aangestelde deputaties van de provincies. Bedoeling van dit overleg is het aftoetsen van de modaliteiten geschetst in het algemene deel. Daaruit moet blijken of de geschetste modaliteiten ook voor de nieuwe deputaties aanvaardbaar zijn. We bekijken dan of de afspraken voor alle provincies zullen gelden of een onderscheid moet gemaakt worden tussen de provincies onderling. Het resultaat van dit overleg is het afsluiten van een definitief bestuursakkoord in de eerste helft van 2013.

2.3. Internationale samenwerking

2.3.1. *Het Vlaamse UNESCO-Werelderfgoed*

a) Stand van zaken:

Op 31 mei en 1 juni werd in het Concertgebouw in Brugge een succesvol colloquium georganiseerd over het beheer van Werelderfgoedsteden, met meer dan 200 deelnemers uit binnen- en buitenland. Er werd vooral in kleine groepen gedebatteerd over specifieke thema's, een aanpak die op veel bijval kon rekenen. Na afloop bleken de vertegenwoordigers van Werelderfgoedsteden vooral nood te hebben aan meer onderlinge samenwerking zoals het uitwisselen van informatie en het samen nadenken over problemen die vaak niet uniek zijn. Ook binnen de steden zelf, tussen de verschillende diensten, moet er duidelijk meer aandacht komen voor overleg. Iedereen heeft er baat bij dat er al in een vroeg stadium wordt rekening gehouden met erfgoed. Tenslotte werd het gebrek aan overleg en communicatie met burgers, bewoners en belangenverenigingen ook als een pijnpunt erkend. Door hier meer op in te zetten, kan men problemen achteraf vermijden. Ik kan deze conclusies dan ook volledig onderschrijven. Het colloquium in Brugge heeft duidelijk iets in beweging gezet. Bordeaux zal in 2013 een colloquium organiseren dat verder gaat op de in Brugge ingeslagen weg.

De Vlaamse Werelderfgoedsites zijn geen zaak van de Vlaamse overheid alleen. Ook de betrokken steden en gemeenten dragen een belangrijke verantwoordelijkheid in het behoud en de valorisatie van deze uitzonderlijke sites. Onroerend Erfgoed probeert daarom al geruime tijd de banden met de Vlaamse Werelderfgoedsteden en –gemeenten aan te halen. Aanvankelijk werd vooral ingezet op individuele contacten, maar ik tracht ook een netwerk tot stand te brengen. In functie daarvan werd eind 2011 een eerste bijeenkomst georganiseerd met vertegenwoordigers van de Vlaamse Werelderfgoedsteden en –gemeenten. Ze werden ook zeer expliciet uitgenodigd op het colloquium in Brugge.

Het afgelopen jaar werden verschillende potentiële Werelderfgoed dossiers verder voorbereid en opgevolgd:

- Nadat in 2011 de tweede poging was mislukt om een selectie uit het oeuvre van de Frans-Zwitserse architect Le Corbusier in te schrijven op de Werelderfgoedlijst, werd dit jaar een overleg gestart met ICOMOS en de zes betrokken partnerlanden. In 2012 werden drie bijeenkomsten georganiseerd.
- De erkenning van het Nationaal Park Hoge Kempen en zijn aangrenzende mijnsites als UNESCO-Werelderfgoed is in 2012 in een nieuwe fase terecht gekomen. De provincie Limburg en de betrokken gemeentebesturen hebben zich op 23 maart formeel geëngageerd om samen met Vlaanderen te streven naar het prestigieuze label.
- Ook rond de voormalige landloperskolonies van Merksplas en Wortel zit een Werelderfgoednominatie er aan te komen. De betrokken gemeentebesturen, de provincie Antwerpen en verschillende Vlaamse agentschappen hebben zich op 5 juli 2012 formeel geëngageerd om samen met hun Nederlandse tegenhangers te werken aan een grensoverschrijdend dossier rond de 19de-eeuwse kolonies van weldadigheid. Er is inmiddels een projectgroep geïnstalleerd die dit dossier moet begeleiden.

Vlaanderen is een gewaardeerde inhoudelijke en financiële partner van UNESCO. De jongste jaren werd de Vlaamse steun ook meer en meer ingezet op de Werelderfgoedconventie. Zo financiert Vlaanderen bijvoorbeeld projecten rond Werelderfgoedsteden, mariene

Werelderfgoedsites en de instandhouding van sites in Zuidoost-Afrika. Vlaanderen financiert ook als enige een cruciaal informatiseringprogramma dat het enorme archief aan *state of conservation*-rapporten digitaal moet ontsluiten en analyses mogelijk moet maken (zie <http://whc.unesco.org/en/activities/691>). Via deze projecten plaatst Vlaanderen zich op de kaart van de internationale erfgoedwereld.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 19: Vervoltraject van het colloquium over Werelderfgoedsteden

De akten van het colloquium over Werelderfgoedsteden in Brugge zijn tegen het eind van 2012 beschikbaar. Mijn administratie bezorgt deze uiteraard aan de deelnemers van het colloquium, maar zal ze ook actief onder de aandacht te brengen bij de provincies en gemeenten met Werelderfgoed op hun grondgebied, bij de betrokken Vlaamse administraties en bij enkele internationale instellingen en organisaties. Verder blijft Onroerend Erfgoed, in samenspraak met de collega's van stad Brugge, zich inspannen om de problemen van Werelderfgoedsteden verder onder de aandacht te brengen. Vlaanderen biedt bijvoorbeeld haar steun aan de stad Bordeaux, die een tweede colloquium plant.

Ik besteed verdere aandacht aan het actief betrekken van de Vlaamse Werelderfgoedsteden en –gemeenten bij het beheer van de Werelderfgoedsite(s) op hun grondgebied. In functie daarvan worden minstens jaarlijks bijeenkomsten georganiseerd, waarbij wordt ingegaan op algemene thema's (zoals de problematiek van de bufferzones) en specifieke cases (zoals bijvoorbeeld het Kobra-project in Gent).

Initiatief 20: Opmaken van een afwegingskader voor het indienen van Werelderfgoeddossiers

Conform de Operationele Richtlijnen bij de toepassing van de Werelderfgoedconventie en naar analogie met een aantal buurlanden, geef ik mijn administratie de opdracht te werken aan een gestructureerde herziening van de Belgische indicatieve lijst voor de erkenning als Werelderfgoed. Dergelijk afwegingskader moet Onroerend Erfgoed in staat stellen de aanvragen om een voorstel bij UNESCO in te dienen op een gecoördineerde manier te behandelen en naar waarde te schatten. Op dit moment gebeurt dit namelijk te zeer *ad hoc* en te weinig systematisch en efficiënt.

Deze concrete aanpak levert niet alleen schaalvoordelen op, maar biedt ook meer garanties op een jurering op het niveau van de Werelderfgoedconventie. Ik doe dit in samenspraak met de andere gewesten. De nieuwe Belgische indicatieve lijst wordt dan beperkt tot maximaal tien sites vanuit de filosofie dat ze minstens om de tien jaar herzien moet worden, en dat er volgens de huidige regels hooguit één dossier per jaar voorgelegd kan worden. In die optiek geldt de indicatieve lijst ook als werkprogramma. Het kader stelt ook de richtlijnen voor de begeleiding van nieuwe nominaties op.

Initiatief 21: Verdere voorbereiding en opvolging van Werelderfgoeddossiers

Na de rapportage aan UNESCO, begin 2012, werkt Vlaanderen samen met het stadsbestuur van Brugge verder aan de aanbevelingen die door het Werelderfgoedcomité gedaan werden. Er zijn vandaag al diverse stappen gezet: Brugge heeft een expertencommissie geïnstalleerd, haar stedenbouwkundige verordening verstrengd en een beheerplan voor de binnenstad opgemaakt. Samen met Vlaanderen werd het internationale colloquium georganiseerd. Ik wens niet in te gaan op de suggestie van het Werelderfgoedcomité om de volledige binnenstad van Brugge als stadslandschap te beschermen. Wel bescherm ik gericht een aantal kenmerkende stedelijke

structuren zoals reien, pleinen en vesten. Het eerste dossier in die zin heeft betrekking op de Langerei.

Vlaanderen werkt in 2013 ook mee aan de verdere voorbereiding van een aantal nieuwe Vlaamse werelderfgoednominaties:

- Voor het dossier rond het oeuvre van Le Corbusier lopen de voorbereidingen in internationaal verband verder. Het aangepaste dossier wordt begin 2014 ingediend zodat het Werelderfgoedcomité in 2015, vijftig jaar na het overlijden van de architect, de woning Guiette in Vlaanderen en andere werken van Le Corbusier hopelijk toevoegt aan de Werelderfgoedlijst.
- In het dossier rond de Hoge Kempen en de aangrenzende mijnsites wordt vooral verdergewerkt aan het verwerven van kennis van en inzicht in het nog aanwezige erfgoed. Op basis hiervan worden noodzakelijke beschermingsinitiatieven gedefinieerd en wordt in overleg met alle betrokken partijen een omvattende beheervisie ontwikkeld.
- Voor de Vlaamse en Nederlandse koloniën van Weldadigheid is nog maar net het eigenlijke startschot gegeven. Op basis van de beschikbare onderzoeksgegevens moet het voorbereidingstraject uitgetekend worden. In eerste fase ligt de nadruk op het vaststellen en onderbouwen van de Uitzonderlijke Universele Waarde en op de internationale vergelijkende analyse. Streefdoel is om dit dossier tegen begin 2017 klaar te hebben, zodat het Werelderfgoedcomité zich er in 2018 over kan uitspreken.
- Een zeer belangrijk Werelderfgoed dossier heeft natuurlijk te maken met heterfgoed van de Eerste Wereldoorlog. Voor meer informatie omtrent dit dossier verwijzen we naar initiatief 3 van deze beleidsbrief.

2.3.2. *Onroerend erfgoed in Europese context*

a) Stand van zaken:

Het voorzitterschap van de *denkgroep 'EU en erfgoed'* naar aanleiding van de Verklaring van Brugge tijdens het Belgische voorzitterschap van de EU in 2011, werd in 2012 succesvol overgenomen door het Poolse agentschap voor erfgoed. De denkgroep, die vertegenwoordigers omvat van elf Europese lidstaten en van een aantal Europese netwerken (EHLF, EAC, HEREIN) werd in 2012 verder uitgebreid met onder andere vertegenwoordigers van de Europese Commissie. Mijn administratie blijft een actieve rol opnemen in deze denkgroep, gezien de invloed van de beslissingen van de EU op het behoud en beheer van het erfgoed niet te onderschatten is. In dit kader zetten we ook actief in op het opvolgen en aanleveren van input voor het in opmaak zijnde Europese beleid voor de periode 2014-2020. Vanuit erfgoedstandpunt worden vooral het landbouwbeleid, het cohesiebeleid, het cultuurbeleid en het energiebeleid van nabij opgevolgd. Hierop proactief en positief inzetten is op middellange termijn van wezenlijk belang voor de erfgoedsector.

De sector heeft op Europees vlak immers niet alleen nood aan een grotere zichtbaarheid, ook onderlinge samenwerking dient verder bevorderd te worden. Op het *European Heritage Heads Forum* (EHHF) op 23 en 25 mei in Potsdam (Duitsland) bleek duidelijk dat onderlinge samenwerking en overleg zowel formeel als informeel nuttig en nodig is. Daarom zal het agentschap nog dit najaar een eerste informeel overleg organiseren tussen de organisaties belast met de erfgoedzorg in België, Nederland en Luxemburg, en als het ware een soort 'Benelux-overleg' op dit vlak opstarten. De uitdagingen en problemen voor deze verschillende erfgoedactoren lopen immers in grote mate gelijk en overleg kan alleen maar leiden tot een betere en efficiënte erfgoedzorg.

Als gevolg van interne hervormingen binnen de *Raad van Europa* ging van 14 mei tot 16 mei 2012 de eerste bijeenkomst van het nieuwe comité voor cultuur, erfgoed en landschappen (CDCPP) van de Raad van Europa door. Dit nieuwe *comité directeur* of *steering committee* is een samenvoeging van het voormalig comité voor erfgoed en landschappen (CDPATEP) en het comité voor cultuur (CDCULT). Tijdens deze eerste bijeenkomst werd het werkprogramma 2012-2013 voorgesteld en werden de acht leden van het bureau verkozen, waaronder een Vlaamse vertegenwoordiger van mijn administratie. Medio september kwam het bureau voor een eerste maal samen om een nieuwe, geïntegreerde visie voor cultuur, erfgoed en landschappen uit te werken.

In 2007 stapte het toenmalige Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed (VIOE) samen met dertien andere partners in het Europese netwerk *Archaeology in Contemporary Europe* (ACE). In navolging van het internationaal colloquium ‘*The very beginning of Europe? Cultural and Social Dimensions of Early-Medieval Migration and Colonisation (5th-8th century)*’ dat plaatsvond in Brussel van 17 tot 19 mei 2011, werd in september 2012 een publicatie afgewerkt binnen de Relicta-monografieën waarin alle lezingen en posterpresentaties gebundeld zijn. Deze publicatie betekent een mooi eindpunt van dit Europese project. De partners zetten samen ook een fototentoonstelling op: ‘De Archeoloog in Actie’. Dit betrof een interactieve stand rond 33 kunstfoto’s uit zeven Europese landen die een beeld geven van de moderne archeoloog, het werk van de archeoloog en archeologie. De tentoonstelling werd in Vlaanderen opgesteld in de vijf provincies om een zo groot mogelijk publiek te bereiken en werd voorgesteld in alle partnerlanden.

In aanloop naar de derde editie van de *Europese Landschapsprijs* (2012-2013) is het agentschap Onroerend Erfgoed namens het Vlaams Gewest medio 2012 op zoek gegaan naar geschikte Vlaamse kandidaten. De organisatie van deze nationale preselectie berustte op een vooraf vastgelegde beurtrol tussen de drie gewesten. De prijs zelf is een eervolle onderscheiding voor verenigingen, groeperingen, partnerschappen, lokale of regionale overheden die een beleid of maatregelen in de praktijk hebben omgezet met het oog op de bescherming, het beheer, de ontwikkeling en/of de inrichting van landschappen. Na een grondige screening van de kandidaturen, werd er medio oktober een Belgische laureaat verkozen door een jury bestaande uit vertegenwoordigers van verschillende disciplines zoals erfgoed, ruimtelijke ordening en natuurbeheer.

b) *Ik plan volgende initiatieven in 2013:*

Initiatief 22: Blijvend een actieve rol opnemen in Europese context

Hoewel het voorzitterschap van de denkgroep ‘EU en erfgoed’ sinds 2012 roterend is, blijft Vlaanderen zich zoveel mogelijk voor dit initiatief inzetten. Concreet fungeren we als eerste contactpunt voor de EU-instellingen en staan we het voorzittend land, Litouwen, inhoudelijk bij in de voorbereiding van een vervolgconferentie op de conferentie in Brugge uit 2010. Daarnaast nemen we samen met Noorwegen, Duitsland en Frankrijk het voortouw in de voorbereiding van een discussie over de noodzaak en invulling van een permanent secretariaat voor het EHHF tijdens de jaarlijkse meeting van dit netwerk in mei 2013.

In 2013 zet mijn administratie zich verder in om de verschillende voor erfgoed relevante beleidsdomeinen binnen Europa van nabij en proactief op te volgen. Vooral het nieuwe landbouw (cf. 4.2.3. Landbouw),- cohesie- en cultuurbeleid krijgt de volle aandacht, maar ook andere domeinen zoals wetenschap, onderwijs en energie worden niet verwaarloosd.

Het mandaat van het nieuwe comité voor cultuur, erfgoed en landschappen (CDCPP) loopt tot eind 2013. Het bureau van dit comité heeft als taak om een visie en middellange termijn doelstellingen vóór na 2013 uit te werken. Als lid van het bureau draagt mijn administratie er toe bij om de erfgoedbelangen zoveel mogelijk in deze geïntegreerde visie voor erfgoed, cultuur en landschappen mee op te nemen. Daarnaast wordt het Vlaamse rapport voor de databank HEREIN 3, een vooruitstrevend monitoringsinstrument voor het Europees erfgoedbeleid, gefinaliseerd en actueel gehouden. Ik ondersteun de huidige ontwikkelingen binnen de Raad van Europa om dit instrument uit te bouwen en operationeel te maken.

Initiatief 23: Voordragen Vlaamse kandidaat voor Europese Landschapsprijs

Tijdens een persconferentie eind november 2012 maak ik de Vlaamse winnaar bekend en grijp ik de gelegenheid aan om het landschapsbeleid in Vlaanderen extra onder de aandacht te brengen. De Vlaamse laureaat wordt namens België ingediend bij de Raad van Europa. In 2013 volgt het agentschap de eigenlijke selectieprocedure van de Raad van Europa verder op en biedt hierbij de nodige ondersteuning aan de Belgische laureaat. De Europese prijsuitreiking is voorzien op 20 oktober 2013.

2.3.3. Intra-Belgisch overleg

a) Stand van zaken:

Voor de ratificatie, de implementatie en de opvolging van internationale verdragen is vaak heel wat intra-Belgisch overleg nodig om tot een gemeenschappelijk standpunt te komen. Afhankelijk van het verdrag of het onderwerp is overleg nodig met verschillende federale instellingen, met de verscheidene gewesten en gemeenschappen en soms ook met organisaties en verenigingen actief in België (Blue Shield, UNESCO-Vlaanderen, ...). Dit was in 2012 onder andere het geval met betrekking tot het uitwerken van een federaal wetsvoorstel voor de implementatie van het UNESCO '70-verdrag aangaande de invoer, uitvoer en teruggave van cultuurobjecten. Ook is een gemengde werkgroep actief op het vlak van de implementatie van het verdrag van Den Haag betreffende de bescherming van cultuurobjecten in geval van gewapend conflict.

In 2010 ratificeerde Vlaanderen de UNESCO-conventie over de bescherming van het Onderwatererfgoed (Parijs, 2001). Intussen hebben alle bevoegde gewesten en gemeenschappen binnen België ingestemd met de principes van dit verdrag. De Vlaamse overheid onderschrijft dit verdrag en zal zich dus ook inzetten om de principes van het verdrag in de praktijk te brengen. De wrakkenwet, al in 2007 door het federale parlement goedgekeurd, heeft nog geen uitvoering gekregen. Samen met de federale minister van de Noordzee stel ik een snelle uitvoering van deze wet voorop. In het najaar werd een gemengde werkgroep opgericht om de uitvoering van de wrakkenwet voor te bereiden.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 24: Verderzetten overleg met federale overheid over de Wrakkenwet

In 2013 zet mijn administratie het overleg over de Wrakkenwet met de federale overheid en alle andere betrokken instanties verder. Er wordt gezocht naar de meest geschikte instantie voor de functie van Ontvanger der Wrakken. Ik blijf ook verder pleiten voor de ratificatie door België van de UNESCO-conventie. Onder andere ter voorbereiding van de implementatie van beide initiatieven, namelijk de wrakkenwet en de UNESCO-conventie, start mijn administratiebegin

2013 samen met een aantal partners een Strategisch Basisonderzoek-project gefinancierd door het IWT, met als titel 'Archeologisch erfgoed in de Noordzee'. Dit onderzoek loopt tot eind 2016.

III. DE VLAAMSE OVERHEID SCHEPT DE NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN VOOR DE ONROENDERFGOEDZORG

3.1. Vernieuwde regelgeving als hefboom voor een adequaat onroenderfgoedbeleid

3.1.1. *Het Onroenderfgoeddecreet*

a) Stand van zaken:

Op 10 februari 2012 werd het Onroenderfgoeddecreet een tweede maal principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Hierbij werd in de mate van het mogelijke en wenselijke rekening gehouden met de adviezen van de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening-Onroerend Erfgoed en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen en met de resultaten van de rondetafel met de Vlaamse steden en gemeenten van eind september 2011.

Met de tweede principiële goedkeuring kreeg ik groen licht om mijn ambities voor het onroerend erfgoed waar te maken. In hoofdzaak betreft dit de verdere implementatie van het verdrag van Valletta betreffende de archeologische erfgoedzorg, de hertekening van het bestuurlijk landschap met overdracht van taken en verantwoordelijkheden naar de gemeentebesturen, de vereenvoudiging van het premiestelsel en de ontwikkeling van adequate financieringsinstrumenten, een vernieuwing van het handavingsluik en de inbedding van een strategische en uitvoeringsgerichte beleidsplanning. Dit alles gaat samen met een wettelijke verankering van meer algemene principes van vereenvoudiging, procedurele versnelling, uniformiteit en objectiviteit.

In aanloop naar de definitieve goedkeuring van het decreet heb ik het advies van de Raad van State, de Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC) en de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad) ingewonnen. De Raad van State toetste het decreet aan de vormvereisten en onderzocht de bevoegdheidsverdeling en de rechtsgrond. De adviesraden namen vooral de decreetsbepalingen die interfereren met de bestaande cultuur- en milieubeleidsinstrumenten onder de loep. Daarnaast bracht ook de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat een advies uit.

Tegelijkertijd heb ik het hoofdstuk met betrekking tot archeologie geherformuleerd om de leesbaarheid ervan te bevorderen. De rangschikking van de verplichtingenvolgens de aard van de betrokken partijen (verplichtingen voor iedereen, voor zakelijk rechthouders en gebruikers, voor vergunningsaanvragers, voor vergunningsverleners en voor erkende archeologen) maakt het geheel meer begrijpelijk en transparant.

De toekomstige regelgeving brengt verschillende procedures en verplichtingen voor burgers, bedrijven en overheden met zich mee. Medio 2012 gaf ik het startsein om de daaraan verbonden administratieve lasten en beheerskosten te berekenen.

Verder werd, op vraag van de Vlaamse Regering, een conceptnota voor het uitvoeringsbesluit bij het Onroenderfgoeddecreet voorbereid. In deze conceptnota worden een aantal door de Vlaamse Regering prioritair bepaalde thema's verder uitgewerkt. Concreet behandelt deze conceptnota (1) het erkennen van onroenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroenderfgoeddiensten, (2) het erkennen van onroenderfgoeddepots, (3) het erkennen van archeologen, (4) de methodiek van het inventariseren en het aanduiden van gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, (5) toelatingsplichtige handelingen aan of in beschermde goederen, (6) subsidies en premies en (7) het archeologisch solidariteitsfonds. Op

basis van de conceptnota maak ik vervolgens werk van een concrete invulling van het uitvoeringsbesluit.

Na een zorgvuldige voorbereiding van het decreet en een doorgedreven overleg met de belanghebbenden ligt een definitieve goedkeuring van het ontwerp van Onroerenderfgoeddecreet door de Vlaamse Regering in het verschiet, waarna ik het ontwerp van decreet zal indienen bij het Vlaams Parlement.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 25: Opmaak van een uitvoeringsbesluit bij het Onroerenderfgoeddecreet

Met het oog op de inwerkingtreding van het decreet in 2014, neem ik in 2013 de nodige maatregelen om de tijdige en correcte uitvoering ervan te verzekeren. Het concept voor het toekomstige uitvoeringsbesluit, wordt in 2013 verder geconcretiseerd en juridisch vertaald in uitvoeringsbepalingen. Hierbij betrek ik uiteraard opnieuw een aantal actoren, zoals de KCML, de SARO en de VVSG. Door middel van overleg met andere beleidsdomeinen bewaak ik ook de sectorale afstemming, bijvoorbeeld inzake depotbeleid en geïntegreerde beheersplanning. Verder organiseert mijn eigen administratie zich om de uitvoering van het nieuwe decreet zo vlot mogelijk te verzekeren.

Behalve de klare vormgeving van de uitvoeringsbepalingen, voorzie ik in dit proces in een duidelijke communicatie. Het is belangrijk dat alle partners, de betrokken besturen en administraties in het bijzonder, voldoende op de hoogte zijn van wijzigingen en nieuwigheden (zoals handhaving, erkenningscriteria, ...) zodat zij er voldoende snel en accuraat op kunnen inspelen. Een vlotte omgang en toepassing van de toekomstige regeling vergt immers een vroegtijdige bijsturing op instrumenteel en organisatorisch vlak.

3.1.2. Het Varend erfgoeddecreet

a) Stand van zaken:

In 2012 werd een plan van aanpak voor de herziening van het decreet tot bescherming van het varend erfgoed van 29 maart 2002 (hierna Varend erfgoeddecreet) opgemaakt en ook effectief opgestart. Zo werd door mijn administratie een nota voorbereid waarin ze ingaat op de historiek van de totstandkoming van het bestaande decreet voor het varend erfgoed, op een eigen evaluatie van dit decreet, alsook op een aantal suggesties voor herziening ervan. Deze nota werd ter advies voorgelegd aan de Koninklijke Commissie voor Onroerend Erfgoed, IVde afdeling Varend Erfgoed. In haar advies van 12 juni 2012 gaf de KCML aan dat ze van mening is dat de uitvoering van het decreet vandaag een positief resultaat kent. Ze stelt dat het decreet eerder een bijsturing nodig heeft dan wel een fundamentele herziening. Vervolgens formuleert het advies een aantal voorstellen tot bijsturing.

Naast dit advies werd juridisch bekeken welke regelgevingen een impact hebben op het Varend erfgoeddecreet en waaruit deze impact precies bestaat. Ook werd een grondige juridische en inhoudelijk analyse doorgevoerd van het 'voorontwerp van decreet betreffende het watererfgoed' van Prof. Dr. Eric Van Hooydonck, voorzitter van de vzw Watererfgoed Vlaanderen. Dit alles resulteerde in een discussienota 'herziening decreet varend erfgoed' die werd afgetoetst met de collega's bevoegd voor Cultuur en voor Mobiliteit.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 26: Herziening van het Varend erfgoeddecreet

Eind 2012 werd de discussienota over de herziening van het Varend erfgoeddecreet gecommuniceerd aan alle belanghebbenden en geïnteresseerden. In 2013 kan dan gestart worden met de effectieve herziening van het decreet tot bescherming van het varend erfgoed. Op basis van de reacties van onder andere het middenveld bereidt mijn administratie een aangepaste versie van decreet voor en leg ik een ontwerp van decreet voor principiële goedkeuring aan de Vlaamse Regering voor. Hierna kunnen de adviezen worden ingewonnen en verwerkt met het oog op een definitieve goedkeuring en vertaling in een uitvoeringsbesluit in 2014.

3.1.3. Naar een effectieve handhaving

a) Stand van zaken:

We blijven inzetten op handhaving onder andere door binnen het bestaande personeelsbestand 11 extra verbalisanten onroerend erfgoed op te leiden. Iedere provinciale cel beschikt momenteel over competente verbalisanten. De capaciteitsverhoging weerspiegelt zich vooral vanaf 2012 in het verhoudingsgewijs groeiend aantal processen-verbaal.

Evolutie processen-verbaal en herstellvorderingen							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
Monumenten en stads- en dorpsgezichten							
proces-verbaal	8	16	31	48	55	54	76
herstellvordering	0	13	14	14	12	10	21
Landschappen							
proces-verbaal	0	2	4	7	5	5	7
herstellvordering	0	0	0	4	1	1	2
Archeologie							
proces-verbaal	5	3	3	2	7	4	1
herstellvordering	0	0	0	0	1	1	0
Combinatie bouwkundig, landschap en archeologie							
proces-verbaal	3	1	1	1	3	1	2
herstellvordering	0	2	0	0	1	1	1
Totaal							
proces-verbaal	16	22	39	58	70	64	86
herstellvordering	0	15	14	18	15	13	24

*aantallen tot en met 30 september 2012

De verhoogde input aan processen-verbaal betekent dat ook een verhoogd aantal herstelmaatregelen moet worden opgevolgd.

In de aanpak van de overtredingen viel vooral een daling op van het aantal stilleggingen van werken, die zonder of in strijd met een machtiging of stedenbouwkundige vergunning werden uitgevoerd. Dit is vooral te verklaren door het feit dat in 2011 de klachten en vaststellingen voornamelijk betrekking hadden op feiten van verwaarlozing, waarvoor het stakingsbevel niet op een zinvolle wijze kan worden ingezet.

Evolutie stilleggingen							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
stilleggingen	2	4	12	15	20	8	8

*aantallen tot en met 30 september 2012

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 27: Aanbieden van een gedifferentieerd handhavingsinstrumentarium

Het ontwerp van decreet zorgt voor een wel onderbouwd handhavingsluik en bevat een aangepast instrumentarium waardoor zowel zachte als strengere handhaving mogelijk is, naar gelang de actuele dreiging van het verlies van erfgoedwaarden. Waar mogelijk wordt met vormen van zachte handhaving opgetreden via vroegtijdige raadgevingen en aanmaningen. Waar de dreiging te groot is of het verval al is ingetreden, worden strengere en snellere vormen van gerechtelijke of administratieve handhaving ingezet. De strafwaardigheid, de noodzaak tot onmiddellijk optreden, het te verwachten tijdsverloop en andere factoren bepalen de keuze van de herstelmaatregelen. Waar mogelijk kan het herstel ook via minnelijke schikkingen worden betracht. De prioriteiten worden vastgelegd in een handhavingsprogramma.

Initiatief 28: Ambtshalve uitvoering

Handhavingsacties zijn er op gericht om het waardevolle onroerend erfgoed in goede staat te beheren en behouden, en indien nodig weer in die staat te brengen. Wanneer dit niet spontaan verloopt, wordt de druk opgevoerd door de inzet van verschillende handhavingsinstrumenten, waaronder de dwangsom. Dit levert echter niet altijd het gewenste resultaat op. In 2012 bereidde het agentschap Inspectie RWO de ambtshalve heropbouw voor van een aantal herenwoningen in Gent, gelegen in een beschermd stadgezicht.

3.2. Samen investeren in ons onroerend erfgoed

3.2.1. Optimaliseren van het premiestelsel

a) *Stand van zaken:*

Het afgelopen jaar heb ik enkele concrete acties ondernomen om, in afwachting van de inwerkingtreding van het nieuwe decreet, het hoofd te bieden aan de wachtlijstenproblematiek. Ten eerste vulde ik de programmering van de restauratiepremiesdossiers anders in dan de vorige jaren. Ten tweede kon ik eenmalig de premiebudgetten optrekken om zo de wachtlijsten enigszins in te korten. Ten slotte blijf ik inzetten op het afsluiten van meerjarige subsidiëringsovereenkomsten.

Bij de programmering van de restauratiepremiedossiers geldt als algemene regel nog steeds het systeem van de voorafnames. In vergelijking met de programmering van 2011 zijn er enkele aanpassingen in de voorafnames doorgevoerd. Zo werden dossiers met betrekking tot private monumenten waarin de eigenaar het pand zelf bewoont of wil bewonen en de dossiers met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog opgenomen in de voorafnames. In tegenstelling tot 2011 gebruiken we voor deze actieve selectie geen wegingsmethode met vier criteria meer (datum ontvankelijkheidsverklaring, toestand, complexiteit en aard van de werken) bij de beoordeling van

een dossier. In plaats daarvan geldt nog slechts één objectief criterium: de chronologische volgorde van het dossier (datum ontvankelijkheidsverklaring).

In 2012 kon ik aan de initieel op de begroting voorziene vastleggingskredieten voor onderhoudspremies en restauratiepremies eenmalig extra middelen toekennen om de wachtlijsten in te korten. Voor de restauratiepremies trok ik de vastleggingskredieten bij de tweede budgetcontrole 2012 eenmalig op met 14 miljoen euro. Voor de onderhoudspremies zorgde ik bij de tweede budgetcontrole 2012 voor een eenmalige verhoging van de vastleggingskredieten met ongeveer 1,2 miljoen euro en voor een eenmalige verhoging van de ordonnanceringskredieten met 1,1 miljoen euro. De begrotingscluster monumentenzorg is bij de budgetcontrole 2012 dus eenmalig toegenomen met meer dan 15 miljoen euro vastleggingskredieten. Daarnaast heeft de Vlaamse Regering in het FFEU (het Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven) ongeveer 5,6 miljoen euro vrijgemaakt voor restauratiedossiers van onderwijsinstellingen die op de wachtlijst stonden.

Al sinds 2009 sluit het Vlaams Gewest meerjarige subsidiëringsovereenkomsten af voor de instandhouding en het herstel van beschermde monumenten. De voorwaarden en de criteria voor toekenning van dergelijke overeenkomsten werden in 2010 geformaliseerd in een aanpassing van het restauratiepremiebesluit. Zo ondertekende ik de meerjarige subsidiëringsovereenkomst voor de restauratie van het ensemble van historische kerken in de binnenstad van Mechelen. Dit betreft een pilootproject voor een dergelijke overeenkomst voor het behoud en de restauratie van het beschermd patrimonium van beheerders van meerdere monumenten. Ik tekende eveneens de meerjarige subsidiëringsovereenkomst voor de restauratie en herbestemming van de voormalige landloperskolonie in Merksplas. Een belangrijk element bij dit project is dat ik samen met de Nederlandse partners van de Maatschappij van Weldadigheid de mogelijkheid onderzoek tot erkenning van de landloperkolonies tot UNESCO-Werelderfgoed (zie initiatief 21).

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 29: Een vereenvoudigde en versnelde premiereregeling

Ik concretiseer het concept voor de toekomstige premiereregeling verder en vertaal dit juridisch in uitvoeringsbepalingen. Hiervoor pleeg ik uiteraard nog het nodige overleg met de sector. Bij de omzetting worden de aan de basis van het concept liggende principes van vereenvoudiging, uniformiteit, objectiviteit en procedurele versnelling wettelijk verankerd. De nieuwe regelgeving zal de premienemers meer rechtszekerheid en transparantie bieden.

3.2.2. Oprichten van een Erfgoedkuis

a) Stand van zaken:

Onder initiatief 32 kondigde ik in de vorige beleidsbrief de oprichting van een *Vlaamse National Trust* aan. Deze moet de belangen van erfgoed in Vlaanderen behartigen. In een door de Vlaamse Regering goedgekeurde conceptnota 'nieuw erfgoedinstrumentarium' werkte ik een aantal initiatieven uit zoals de oprichting van het erfgoedinvesteringsfonds 'de Vlaamse Erfgoedkuis', naar analogie met *The National Trust* in het Verenigd Koninkrijk. Omdat de Vlaamse context afwijkt van de Britse, maak ik in de Vlaamse Erfgoedkuis een andere koppeling tussen het vastgoedbeheer en de vastgoedfinanciering enerzijds en het verenigingswerk anderzijds. Het verenigingswerk zie ik als een taak op maat van Herita. Het werken met het middenveld, het creëren van een draagvlak voor erfgoed en het promoten van erfgoed in Vlaanderen naar analogie

met het Britse voorbeeld, vertrouw ik toe aan deze erfgoedvereniging. Het commercieel, financieel en juridisch vastgoedbeheer wordt uitgewerkt binnen de Erfgoedkluis. Herita en Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) zijn hierin partners waarbij de eerste voornamelijk een erfgoedtechnische en omkaderende expertise inbrengt en de tweede een financiële en vastgoedexpertise. De Erfgoedkluis is een echte joint-venture tussen beide partners en kan uitgebreid worden met andere publieke en private partners tot een echte erfgoedportefeuille.

Op 26 juni 2012 werd een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen het Vlaams Gewest, PMV en Herita. Deze overeenkomst voorziet in de uitwerking van de structuur voor de Vlaamse Erfgoedkluis en het uitwerken van een aantal pilootprojecten. Een eerste businessplan vormt de basis van de opstart in 2012 van de vennootschap Vlaamse Erfgoedkluis. Op basis van de pilootprojecten en in functie van de toetreding van andere partners, zal de vennootschapsstructuur en de werking verder worden verfijnd in 2013.

Mijn administratie werkte samen met Herita en PMV aan de juridische en operationele oprichting van de Erfgoedkluis. In 2012 wordt 5 miljoen euro voorzien voor de Erfgoedkluis. Ondertussen worden een aantal pilootprojecten door de partners van de Erfgoedkluis nader onderzocht.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 30: Operationele werking van de Erfgoedkluis verder uitwerken en uitwerken van alternatieve financieringsmethoden voor het Vlaams Erfgoed

Na de juridische oprichting van de Erfgoedkluis in 2012, werk ik in 2013 de operationele werking van de Erfgoedkluis verder uit. Zoals vermeld in de conceptnota, functioneert de Erfgoedkluis zonder eigen medewerkers en zal zij dagelijks bestuurd worden door PMV samen met Herita. De Erfgoedkluis wordt een instantie die mogelijkheden kan aanreiken om de restauratie en herbestemming van bepaalde erfgoedsites te stimuleren en/of in handen te nemen. De volgende rollen worden voor de Erfgoedkluis vooropgesteld:

- de opmaak en prefinanciering van haalbaarheidsstudies en de realisatie ervan inzake valorisatie, restauratie en exploitatie van onroerend erfgoed;
- het uitwerken en opzetten van samenwerkingsstructuren op projectbasis of op het niveau van (deel)portefeuilles;
- het verstrekken van (overbruggings)financiering in het kader van restauratie en/of exploitatie;
- het beheren van financiële reserves van rendabele onroerenderfgoedprojecten.

Het is een doelstelling om in 2013 binnen de Erfgoedkluis investeringsbeslissingen te nemen voor één of meer pilootprojecten.

In 2013 wordt ook verder uitvoering gegeven aan twee andere initiatieven aangekondigd in de conceptnota 'nieuw erfgoedinstrumentarium': het onderzoek en de uitwerking van in te brengen erfgoed van de Vlaamse overheid en van Herita in de Vlaamse Erfgoedkluis en het in praktijk brengen van alternatieve financieringsmechanismen voor erfgoed. Het eerste initiatief is een oefening binnen de Vlaamse overheid met de partners van de Erfgoedkluis. De alternatieve financiering wordt in eerste instantie uitgewerkt door PMV.

In 2013 is bijkomend 10 miljoen euro voorzien voor de verdere kapitalisatie van de Erfgoedkluis en voor het opstarten van alternatieve financieringsmethoden.

3.2.3. *Stimuleren van de oprichting van een archeologisch solidariteitsfonds*

a) Stand van zaken:

Het ontwerpdecreet bevat twee instrumenten om het internationaal algemeen geldend principe “de verstoorder betaalt” te milderen en aanvaardbaar te maken voor alle betrokkenen. Aan de éne kant voorzie ik de mogelijkheid om premies toe te kennen bij de buitensporige kost van verplicht uit te voeren archeologisch onderzoek en aan de andere kant werk ik aan de erkenning van een archeologisch solidariteitsfonds. Beide instrumenten vullen elkaar aan en zorgen voor een evenwichtig archeologisch beleid. De verdere uitwerking van de oprichting van het archeologisch solidariteitsfonds spoort samen met de uitwerking van het uitvoeringsbesluit bij het Onroerenderfgoeddecreet (zie eerder initiatief 25).

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 31: Oprichting van het archeologisch solidariteitsfonds stimuleren en faciliteren

In het ontwerp van decreet voorzie ik in de erkenning van een archeologisch solidariteitsfonds, dat een toelage vanuit het Vlaams Gewest ontvangt voor de ondersteuning van de werking van het fonds. De effectieve oprichting van dit fonds blijft natuurlijk afhankelijk van de wil van een voldoende aantal deelnemers. Ik leg daarom in 2013 het nodige initiatief aan de dag om de betrokken partijen bij elkaar te brengen om dit fonds op te richten en lanceer hiertoe een publieke oproep.

3.3. **De Vlaamse onroerenderfgoedzorg wordt zichtbaar en herkenbaar**

a) Stand van zaken:

Aansluitend bij de integratie van alle beleidsuitvoerende taken in het agentschap Onroerend Erfgoed in 2011, heb ik in 2012 met goedkeuring van de Vlaamse Regering ook de beleidsvoorbereiding en –evaluatie vanuit het departement RWO naar dat agentschap overgedragen. Die overdracht vormde het sluitstuk van de ingrijpende reorganisatie van het beleidsdomein RWO, waarbij voor de beleidsvelden Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed alle taken - met uitzondering van de inspectietaken - per beleidsveld in één entiteit worden samengebracht. Met deze integratie komt een meer herkenbare, transparante en verantwoordelijke onroerenderfgoedadministratie tot stand, die in dialoog kan gaan met de maatschappelijke actoren. Door de vereenvoudiging van de structuren verbetert de interne samenwerking binnen de onroerenderfgoedadministratie en worden de beleidsvoorbereidende en de beleidsuitvoerende opdrachten beter op elkaar afgestemd, zodat de versnipperde inzet van mensen, middelen en kennis wordt teruggedrongen. Naar aanleiding van die reorganisatie heb ik in 2012 een nieuwe beheersovereenkomst met het agentschap Onroerend Erfgoed afgesloten, waarin de doelstellingen en wederzijdse verwachtingen en engagementen voor de nog resterende duur van deze regeerperiode werden vastgelegd.

2012 stond in het teken van de consolidatie van het agentschap Onroerend Erfgoed. Hierbij is een hernieuwde zichtbaarheid essentieel. Er kwam een nieuw logo, een nieuwe huisstijl en bijhorende huisstijldragers die binnen de organisatie geïmplementeerd werden. Daarnaast publiceerde het agentschap een voorstellingsbrochure, waarmee aan belanghebbenden over de nieuwe missie, visie en taakverdeling gecommuniceerd werd. Mijn administratiewerktehard aan de optimalisering van haar dienstverlening aan de klanten. Dit deed zij onder meer door de eerste

stappen te zetten in de ontwikkeling van een "uniek loket" dat als doel heeft de informatie zo efficiënt mogelijk afgestemd op de klant aan te bieden. Bovendien zette het agentschap in op thematische communicatie en de opstart van de vernieuwing van de bestaande brochures ('monumenten beschermen' en 'landschappen beschermen'), een traject dat de volgende jaren verdergezet wordt. Ook studiedagen en informatiemomenten droegen bij tot de zichtbaarheid en inzet op doelgroepgerichte communicatie.

De Nieuwe Erfgoedorganisatie vzw werd met als voorlopige roepnaam NEO juridisch opgericht op 16 januari 2012 met als doel de driegrote onroerenderfgoedorganisaties in Vlaanderen (Erfgoed Vlaanderen, het Forum voor Erfgoedverenigingen en het Coördinatiecentrum Open Monumentendag Vlaanderen) te laten samensmelten in deze nieuwe entiteit. Intussen is de nieuwe naam van de Vlaamse onroerenderfgoedorganisatie bekend: Herita. Deze organisatie plaatst het erfgoed, het behoud ervan en de zorg ervoor in de schijnwerpers. Iedereen, jong en oud, die het erfgoed een warm hart toedraagt, kan aansluiten bij deze grote erfgoedfamilie. Erfgoedzorgers kunnen lid worden en rekenen op meer professionele ondersteuning. Midden april werd de resultaatsverbintenis met het strategische en operationele plan goedgekeurd ter motivatie van de toegekende werkingsubsidie. Begin juli was het nieuwe organigram finaal met als resultaat een slagkrachtige, efficiënte en performante organisatie die enorm veel potentieel biedt om haar erfgoed, dienstverlening, netwerk en ook sponsormogelijkheden uit te breiden.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief32: Afsluiten van een protocol tussen de agentschappen Onroerend Erfgoed en Inspectie RWO

Na de reorganisatie van het beleidsveld Onroerend Erfgoed bleef naast het agentschap Onroerend Erfgoed het agentschap Inspectie RWO bestaan. Dit gebeurde om functionele redenen en past binnen de tendens om de inspectiediensten bij elkaar te laten aansluiten. Om te voorkomen dat het agentschap Inspectie RWO verstoken zou blijven van de uitgebreide kennis die zich bij het agentschap Onroerend Erfgoed bevindt en om de informatie-uitwisseling tussen beide agentschappen te structureren, wordt er een protocol afgesloten die de samenwerking en communicatie tussen beide agentschappen formeel regelt.

Initiatief33: Blijvend inzetten op proactieve communicatie op maat van de doelgroep met uitbouw van een uniek loket

Mijn administratie krijgt veel vragen naar advies, zowel van het ruime publiek als van de lokale overheden en professionele erfgoedzorgers. Kennisbehoud en –overdracht blijven actueel. De nood aan laagdrempelige informatie over de beschermingsprocedures en premiestelstels is groot. In 2013 wordt hiertoe de eerstelijnsinformatie op punt gesteld via de website en de infoloketten in de provincies. Zo weten de klanten waar zij terecht kunnen met algemene of dossiergebonden vragen en krijgen zij binnen een geoptimaliseerd tijdsbestek een helder antwoord.

Ook het aanbod aan brochures en hun inhoud wordt nog beter afgestemd op de doelgroepen. Voor professionele erfgoedzorgers en andere specifieke doelgroepen zet het agentschap Onroerend Erfgoed de reeks professionele handleidingen verder. Voortbouwend op de minimumnormen voor de registratie en documentatie van archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem die voor elk project gelden en op de vraag naar ondersteuning bij het beheer van onroerend erfgoed, werkt mijn administratie verder aan de reeks handleidingen met onder meer richtlijnen voor het onderzoek van specifieke types van vindplaatsen of contexten. Dergelijke

handleidingen moeten de sector verder ondersteunen en een kader bieden om de kwaliteit van het onderzoek en het beheer op het terrein te kunnen bewaken. In 2013 worden de eerste twee handleidingen, die werden voorbereid in 2012, gepubliceerd en worden een tweetal handleidingen over complementaire thema's voorbereid. In functie van het thema van elke handleiding gebeurt een aangepaste communicatie en verspreiding.

IV. DE ONROERENDERFGOEDZORG SPEELT IN OP DE MAATSCHAPPELIJKE DYNAMIEK

4.1. Verdere focus op hergebruik en herbestemming

a) Stand van zaken:

Als resultaat van de promotie van het herbestemmingsonderzoek, aangekondigd als initiatief 5 in de beleidsbrief van vorig jaar, lopen momenteel onderzoeken voor de citadel van Diest en de kerk Sint-Jozef Arbeider in Vosselaar.

Ik geef nog enkele sprekende voorbeelden van herbestemmingsprojecten:

- de restauratie van de stoomstroopfabriek in Borgloon waar een toeristisch onthaal wordt uitgebouwd;
- het oud gasthuis in Tienen waar sociale woningen worden in ondergebracht;
- het huis de “Liberale Kring” in Geraardsbergen waar het Manneke-Pismuseum wordt in ondergebracht;
- een watertoren in Oostende die wordt ingericht voor een klimclub;
- de Peerdenposterij in Torhout die wordt herbestemd tot een academie voor mindervaliden;
- een kinderhome in Koksijde, herbestemd tot kunstacademie.

Deze voorbeelden tonen aan hoezeer ons erfgoed de drager kan zijn van een nieuwe functie met maatschappelijke draagkracht.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Voor initiatieven in het kader van herbestemming zie:

Initiatief 5: Stimuleren van de opmaak van kerkenbeleidsplannen

Initiatief 30: Operationele werking van de Erfgoedkuis verder uitwerken

4.2. Het raakvlak met andere beleidsvelden biedt kansen

4.2.1. Cultuur

a) Stand van zaken:

De agentschappen Onroerend Erfgoed en Kunsten en Erfgoed blijven nauw met elkaar samenwerken. Dit is onvermijdelijk aangezien beide administraties een verantwoordelijkheid dragen op het vlak van erfgoedzorg. Er wordt op verschillende vlakken naar afstemming gestreefd. Zo werden in 2012 drie thema's verder onderzocht, namelijk de afstemming tussen Open Monumentendag en Erfgoeddag, de afstemming op het vlak van intergemeentelijke samenwerking en de afstemming op het vlak van depotbeleid. Deze thema's blijven ook in 2013 relevant en actueel.

Op vraag van mijn collega bevoegd voor Cultuur, nam mijn administratie deel aan de Kenniscluster inzake depotinfrastructuur, specifiek over de samenwerking met de private sector. Bedoeling is de kennis rond deze problematiek op Vlaams niveau te verzamelen en ter beschikking te stellen van de sector. Ook wat betreft de centralisatie van de depots van het

agentschap Onroerend Erfgoed werden de krachten gebundeld. Zowel het agentschap Onroerend Erfgoed, het agentschap Kunsten & Erfgoed als het Agentschap voor Facilitair Management zijn op zoek naar een gepaste oplossing voor het optimaal behoud en beheer van de archieven, kunsten- en erfgoedcollecties beheerd door de Vlaamse Overheid. Er werden al verkennende gesprekken gevoerd om de noden in kaart te brengen en de gemeenschappelijke elementen te identificeren.

Het altaarstuk 'Het Lam Gods' van de gebroeders Van Eyck, bewaard in de Sint-Baafskathedraal in Gent, is beschermd als topstuk op grond van het decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang. Daarnaast is het ook beschermd als monument, gezien dit werk integrerend deel uitmaakt van de kathedraal. De restauratiewerken zijn gestart op 2 oktober 2012 in het Museum voor Schone Kunsten. Alle ingrepen aan het kunstwerk zullen omkeerbaar zijn. Tijdens de restauratie wordt er van geprofiteerd om ook wetenschappelijk onderzoek te verrichten. De restauratie zal ongeveer vijf jaar duren en gebeurt in drie fasen, te beginnen met de buitenkant van de zijpanelen. In de volgende twee stadia worden de bovenste en de onderste rij van de binnenkant afzonderlijk behandeld. De aanvaarde subsidiabele kosten bedragen 1.008.346,50 euro. Dit bedrag werd gelijk verdeeld over Cultuur en Onroerend Erfgoed. Dit betekent dus concreet dat een vastleggingskrediet van 505.000 euro ten laste werd genomen van de begroting Onroerend Erfgoed in 2012 en dat een vastleggingskrediet van 505.000 euro werd voorzien in de begroting 2012 van het Topstukkenfonds.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 34: Op zoek naar een effectieve oplossing voor de depotproblematiek

Voor de centralisatie van de depots van het agentschap laat ik in 2013 verder onderzoeken of kan worden aangesloten bij de plannen voor uitbreiding van het archiefdepot van de Vlaamse Overheid op de site in Vilvoorde. Het uitwerken van een concreet project gebeurt in samenwerking met de agentschappen Facilitair Management en Kunsten en Erfgoed en met het departement Bestuurszaken.

Binnen de voorbereiding van het uitvoeringsbesluit voor de erkenning van onroerenderfgoeddepots worden in 2013 de eerste stappen gezet voor het concreet uitbouwen van een depotnetwerk voor het onroerend erfgoed in Vlaanderen. Dit moet een oplossing bieden voor een beter *ex situ*-beheer van dit erfgoed met het huidige depotlandschap als uitgangspunt. De belangrijkste doelstellingen hierbij zijn het stroomlijnen van het deponeringsproces en het activeren en optimaliseren van de bestaande depotcapaciteit om een gebiedsdekkende oplossing voor Vlaanderen te kunnen bieden.

4.2.2. Innovatie

a) Stand van zaken:

De resultaten van de ViA-rondetafel 'Technologische innovatie in de onroerenderfgoedzorg' van eind 2011 werden gepubliceerd en verspreid. Meerdere vervolgacties die ingaan op specifieke aspecten van technologische innovatie werden opgestart, verder geïmplementeerd en/of opgevolgd, zoals de participatie aan het platform 'innovatief aanbesteden voor energiezuinig bouwen zonder meerkost', de integratie van geofysisch onderzoek in waarderingsonderzoek voor archeologische sites en de samenwerking met de KU Leuven voor het FWO-project 'Assembling

Roman frescoes using 3D scanning. Ook bij de opmaak van de onderzoeksagenda's werd en wordt aandacht besteed aan innovatieve methoden en technieken (zie 1.5. en initiatief 10).

4.2.3. Landbouw

a) Stand van zaken:

In 2012 werd binnen de Europese Unie gedebatteerd omtrent de herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) voor de periode 2014-2020. Voorwerp van dit debat zijn onder meer de voorstellen over de verordening rechtstreekse betalingen en de verordening plattelandontwikkeling, die de Europese Commissie in oktober 2011 heeft uitgebracht. Beide verordeningen zijn van betekenis voor het toekomstige onroerenderfgoedbeleid. De nieuwe vergroeningsverplichtingen die in het kader van de steunregeling aan landbouwers worden opgelegd, dagen uit om het raakvlak te zoeken tussen de economische landbouwactiviteiten, de instandhoudingsdoelstellingen voor natuur en de erfgoedzorg. Dit raakvlak schuilt in het gemeenschappelijk streven naar een duurzaam platteland, waar de landbouw productief kan zijn, de natuurwaarden aanwezig blijven en tegelijk cultuurhistorische, esthetische, ruimtelijke en milieukwaliteiten voorkomen. Een meer landschappelijke benadering van de vergroeningseis met betrekking tot het zogenaamde "ecologisch aandachtsgebied" maakt het mogelijk aan dit begrip ook een cultuurhistorische invulling te geven.

De nieuwe Europese Plattelandsverordening vormt een belangrijk aanknopingspunt voor het volgende Vlaamse Plattelandsontwikkelingsprogramma (PDPO III). Het verder inzetten op de agromilieumaatregelen is daarbij essentieel. Het is dan ook zinvol om samen met de Vlaamse Landmaatschappij een pakket beheerovereenkomsten uit te werken voor het behoud en beheer van het onroerend erfgoed in het landelijk gebied. Om die reden heb ik dit beheerinstrument alvast opgenomen in het ontwerp van onroerenderfgoeddecreet.

In 2012 kreeg ook het ontwerp van het Vlaams Plattelandsbeleidsplan stilaan vorm. Mijn administratie was betrokken bij de ambtelijke voorbereiding van dit document.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 35: Beheerovereenkomsten voor onroerend erfgoed verankeren in PDPO III

In 2013 blijf ik het wetgevingskader voor het GLB 2014-2020 nauw opvolgen. Ik tracht de beheerovereenkomsten onroerend erfgoed tevens te verankeren in het derde Vlaamse Programmado document voor Plattelandsontwikkeling. De meerwaarde van dit nieuwe beheerinstrument voor het platteland is te vinden in het feit dat het initiatieven op het vlak van algemene landschapszorg stimuleert en meer in het bijzonder het beheer van het niet-beschermd rurale erfgoed. Mijn administratie bereidt de implementatie van deze maatregel voor in samenwerking met de VLM.

4.2.4. Leefmilieu

a) Stand van zaken:

In 2012 werkte mijn administratie voor het pilootproject in Landschap de Liereman verder aan de verkenning van de mogelijkheden voor een innovatieve archeologische ontsluiting en de

uitwerking van een concrete realisatie. Belangrijk bijkomend element daarbij is dat ik op 11 juni de duinengordel van Landschap de Liereman voorlopig beschermd heb als archeologische zone, waarmee nogmaals de erfgoedwaarde van dit gebied onderstreept wordt.

Samen met het beleidsdomein LNE onderzocht ik in welke mate er behoefte is aan de valorisatie van ijzerzandsteen in functie van restauratiewerken aan monumenten. De behoefte aan ijzerzandsteen voor restauraties van onroerend erfgoed werd gekwantificeerd, boringen werden uitgevoerd door LNE op basis waarvan de geologische en bouwtechnische kenmerken van de ijzerzandsteen voor restauratiedoeleinden in kaart werden gebracht. Er werd ook nagekeken of ijzerzandsteen, die vrijkomt bij infrastructuurwerken, kan worden gevaloriseerd.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 36: Eén gebiedsgerichte beheersplanning voor natuur en onroerend erfgoed

In het ontwerp van Onroerenderfgoeddecreet streef ik naar een gebiedsgerichte beheersplanning, waarin landschap, natuur en bos gezamenlijk worden benaderd. Samen met mijn collega bevoegd voor Leefmilieu onderzoek ik de mogelijkheid om te komen tot één gebiedsgerichte beheersplanning. Mijn administratie gaat samen met het Agentschap voor Natuur en Bos na op welke manier de verschillende beheersplannen voor landschap, natuur en bos in één instrument kunnen geïntegreerd worden.

Initiatief 37: Stimuleren van erfgoedzorg in natuurgebieden

In 2013 wil ik starten met een structurele samenwerking met Natuurpunt vzw bij het beheer van haar patrimonium met erfgoedwaarde. Natuurpunt is de grootste terrein beherende ledenvereniging van Vlaanderen. Ze bezit en beheert honderden hectaren natuurgebied, gelegen in gans Vlaanderen. Het is dan ook vanzelfsprekend dat in haar natuurreservaten meerdere erfgoedelementen en –sites gelegen zijn. Al vele tientallen jaren doen honderden vrijwilligers in de verschillende afdelingen hun best om naast het natuurbeheer goed voor het aanwezige erfgoed te zorgen. Met een structurele samenwerking tussen Natuurpunt vzw en mijn administratie wil ik een betere afstemming cultuur-natuur in het beheer van beschermd erfgoed in (erkende) natuurreservaten bekomen. In deze samenwerking gaat ook aandacht naar de uitwisseling en de ontwikkeling van kennis maar ook naar publieksgerichte activiteiten.

Met betrekking tot het modelproject over archeologische ontsluiting in Landschap de Liereman plant het agentschap Onroerend Erfgoed met zijn partners in 2013 de concrete realisatie op het terrein dat in beheer is bij Natuurpunt.

Initiatief 38: Onderzoek valorisatie ijzerzandsteen in functie van restauratiewerken

Op basis van het gevoerde onderzoek wordt door LNE, samen met Onroerend Erfgoed, nagegaan of en zo ja, binnen welke modaliteiten, geologisch gunstige locaties voor ijzerzandsteen kunnen worden ontgonnen in functie van restauratiewerken.

4.2.5. *Onderwijs*

a) Stand van zaken:

Mijn administratie werkte het project ‘Buurten met erfgoed’ verder uit. Ondertussen lieten de onderwijskoepels en heel wat gemeenten weten dat ze sterk in het project geïnteresseerd zijn en worden ook studenten van de lerarenopleidingen bij de lokale projecten betrokken. In het schooljaar 2012-2013 startten een tiental basisscholen met het proefproject. Het gaat zowel om individuele scholen, enkele scholen samen of clusters van gemeentescholen. Het lesmateriaal ligt ‘op straat’. De unieke techniek van het verhalend ontwerpen zorgt ervoor dat de erfgoeddeskundigen niet vanuit hun aanbod vertrekken, maar inspelen op de noden van de kinderen, de school en het samen geschreven scenario. De begeleiding van deze startdag gebeurt door twee medewerkers van de pedagogische begeleidingsdienst van de stad Gent, die hiervoor samenwerken met mijn administratie en de andere partners in het project (FARO, CANON Cultuurcel, EDO).

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 39: Verder inzetten op erfgoededucatie

In 2013 wordt het samenwerkingsmodel in de deelnemende scholen verder gezet. Mijn administratie volgt de resultaten van de proefprojecten nauwkeurig op om uit te zoeken wat werkt en waar nog mogelijkheden liggen. Hieruit destilleert mijn administratie aanbevelingen om het belang van erfgoededucatie in de schoolomgevingen van de Vlaamse scholen verder te implementeren en het project over te dragen naar andere basisscholen. Samen met mijn collega-ministers bevoegd voor Cultuur en Onderwijs bekijk ik op welke manier wij de werking rond erfgoededucatie beter op elkaar kunnen afstemmen.

Initiatief 40: Ondersteunen van een Vlaamse Erfgoedacademie

Om ons onroerend erfgoed in stand te houden zijn deskundige ingrepen vereist door bekwame professionals, zowel hooggeschoolden als vaklieden. Dit kan niet zonder een adequaat systeem van erfgoedopleidingen en –bijscholingen. De huidige organisatie van erfgoedopleidingen en –bijscholingen via onder meer opleidingscentra en de VDAB vertoont echter heel wat hiaten, zowel voor laag- als voor hooggeschoolden. In 2013 ondersteun ik dan ook het initiatief van VCB en KHBO om een ‘Vlaamse Erfgoedacademie’ op te starten. Via de werking van een dergelijke Erfgoedacademie kunnen erfgoedprofessionals zich op regelmatige wijze (bij)scholen in zowel oude als nieuwe technieken. Ook is er aandacht voor nieuwe evoluties in de sector. Op die manier blijft de kwaliteit van restauraties gehandhaafd.

4.2.6. *Ruimtelijke Ordening*

a) Stand van zaken:

In navolging van de in het Regeerakkoord aangekondigde opmaak van een langetermijnvisie ruimtelijke ordening (2020-2050) heeft de Vlaamse Regering op 4 mei 2012 het groenboek voor het Beleidsplan Ruimte “Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?” goedgekeurd. Het groenboek rondt de eerste fase van de visievorming af en brengt als discussiedocument het maatschappelijk debat op gang aan de hand van een reeks sleutelkwesties. De resultaten van de participatie- en consultatie-initiatieven worden in de loop van volgend jaar meegenomen bij de

totstandkoming van het witboek voor het Beleidsplan Ruimte. Mijn administratie werkte in 2012 actief mee aan de concretisering van het groenboek en de verdere uitdieping daarvan in kader van het witboek. Het beleidsveld Onroerend Erfgoed werd waar mogelijk vertegenwoordigd in de voor dit project opgezette processtructuur en nam deel aan de verschillende overleg- en discussiefora. Ik hecht veel belang aan dit engagement omdat de zorg voor het onroerend erfgoed inherent deel uitmaakt van het streven naar ruimtelijke kwaliteit en een duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

Kennisopbouw en -uitwisseling is essentieel om een kwaliteitsvol ruimtelijk beleid mee te helpen vormgeven. In mei bracht ik een bezoek aan het Catalaanse Landschapsobservatorium, dat inzake de implementatie van het Europese Landschapsverdrag pionierswerk verricht. In oktober nam mijn administratie deel aan de Workshops van de Raad van Europa: “*Vision for the future of Europe on territorial democracy: Landscape as a new strategy for spatial planning*”.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 41: Onderzoeken van het potentieel van landschapsplanning in Vlaanderen

In 2013 wordt volop gewerkt aan de opmaak van een witboek voor het Beleidsplan Ruimte. Mijn administratie draagt hieraan bij door bijzondere aandacht te vestigen op de Europese Landschapsconventie van de Raad van Europa. Ik beschouw de opmaak van de langetermijnvisie ruimtelijke ordening als een uitgelezen kans om de verdragsbepalingen in de toekomst verder in het beleid te implementeren. Op die manier kan een transversaal landschapsbeleid worden uitgebouwd, waarvoor de Catalaanse aanpak voorbeeldstellend is.

Mijn administratie onderzoekt in 2013 het potentieel van landschapsplanning in Vlaanderen.

Initiatief 42: Ontwikkelen van een handboek met voorschriften voor omgaan met onroerend erfgoed in ruimtelijke uitvoeringsplannen

Tegemoet komend aan de vraag van vele lokale besturen voorzie ik een aanzet tot opmaak van een handboek met voorbeeldvoorschriften van hoe met onroerend erfgoed kan omgegaan worden in ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP).

Ik geef mijn administratie bijkomend de opdracht om naar tweejaarlijkse gewoonte een studiedag over archeologie te organiseren voor ruimtelijke planners en MER-deskundigen. Het zijn immers deze mensen die de zorg voor het onroerend erfgoed kunnen verankeren in RUP's en MER's.

4.2.7. Toerisme

a) Stand van zaken:

Een doordachte netwerking en strategische inschakeling van erfgoed moet de centrale ambitie vormen van een globale Vlaamse “erfgoedtoerismestrategie”. Een optimale samenwerking tussen alle bevoegde overheidsagentschappen is cruciaal om hierin nog betere resultaten te boeken.

Om dit te realiseren startten Toerisme Vlaanderen en het agentschap Onroerend Erfgoed twee proefprojecten op, om de mogelijkheden ter zake optimaler in te schatten. Enerzijds zijn de vroegere initiatieven rond erfgoedlogies in Limburg kritisch onder de loep genomen, anderzijds is er gereflecteerd over een nieuwe generatie monumenteninformatieborden. Op basis van de bevindingen

van deze proefprojecten en een parallelle, algemene situatie-analyse, ontwikkelt Toerisme Vlaanderen een visienota over internationaal erfgoedtoerisme.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 43: Ontwikkelen van een toeristische erfgoedtoets

Het agentschap Onroerend Erfgoed werkt mee aan het onderzoek van Toerisme Vlaanderen hoe het toeristische potentieel van het Vlaamse erfgoed en de aanwezige erfgoedexpertise op een intelligente wijze toeristisch kunnen worden benut. Er worden samenwerkingsovereenkomsten afgesloten, met als eerste bedoeling een “toeristische erfgoedtoets” te ontwikkelen, die moet helpen om het toeristisch potentieel van het aanwezige erfgoed beter op te merken en het strategischer en optimaler te benutten. Parallel met de ontwikkeling van deze toets worden de mogelijkheden verkend om, in het kielzog van de 25ste verjaardag van de Open Monumentendag, een rondetafel te organiseren over deze toets en de strategische keuzes die gepaard moeten gaan met toeristische erfgoedontsluiting.

De uiteindelijke doelstelling is het integreren van deze toets in de bestaande toerisme- en erfgoedbeleidsinstrumenten. De implementatie van de nieuwe generatie monumenteninformatieboards is een eerste concrete stap in de ontwikkeling ervan en moet inzicht bieden in de vereiste tools voor de vaak complexe vertaalslag van erfgoed naar een geslaagd toeristisch product.

4.2.8. Wonen

a) Stand van zaken:

In oktober 2012 werd de eerste fase afgerond van het onderzoek naar de erfgoedwaarden van het sociale woningbouwpatrimonium. Dit onderzoek wordt in samenwerking met mijn collega-minister, bevoegd voor Wonen, gevoerd. Een eerste, indicatieve lijst van de erfgoedwaarde van het patrimonium van de huisvestingsmaatschappijen werd hierbij opgemaakt.

Er werd eveneens een technische werkgroep opgericht om zich te buigen over de haalbaarheid van de restauratie van de sociale woonwijk Klein Rusland in Zelzate.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 44: Onderzoek naar de erfgoedwaarden van het sociale woningbouwpatrimonium

Op basis van een eerste inschatting van de erfgoedwaarde zoals weergegeven in de indicatieve lijst worden een aantal sociale huisvestingsprojecten de komende twee jaren verder onderzocht op hun erfgoedwaarde. Door de erfgoedwaarde zo goed mogelijk te duiden wil ik, met mijn collega bevoegd voor Wonen, een hand reiken naar de huisvestingsmaatschappijen om deze waarde(n) zoveel mogelijk te respecteren en valoriseren bij de renovaties van dit specifieke patrimonium.

Voor het modelproject Klein Rusland in Zelzate wordt in 2013 een restauratievisie en concrete uitwerking gepland op basis van de resultaten van de in 2012 uitgevoerde technische onderzoeken.

4.3. Aandacht voor maatschappelijke vraagstukken

4.3.1. *Energiebesparing en duurzaamheid*

a) Stand van zaken:

In 2012 startten het Vlaams Energieagentschap (VEA) en het agentschap Onroerend Erfgoed een structureel overleg op met als doel het Vlaams energiebeleid en het onroerenderfgoedbeleid optimaal op elkaar af te stemmen en zo mogelijk elkaar te versterken. Het verbeteren van de energieprestaties van gebouwen met erfgoedwaarde is immers niet alleen een bekommernis van de verschillende overheden, maar ook een vraag waar vele eigenaars en beheerders van waardevol onroerend erfgoed regelmatig mee worstelen. Op dit overleg werden enkele afspraken gemaakt rond het versterken van de respectievelijke regelgeving, de doorvertaling van Europese richtlijnen met betrekking tot energie-efficiëntie en de advisering van onroerend erfgoed binnen de windwerkgroep. Er werd afgesproken om jaarlijks een overleg te organiseren tussen beide beleidsvelden.

Het halen van de huidige normen voor energieprestatie en binnenklimaat is niet steeds evident bij renovatie van bestaande gebouwen met erfgoedwaarde. Het aanpassen van deze gebouwen aan de normen heeft soms tot gevolg dat de erfgoedwaarden dreigen te verdwijnen. Uiteraard blijft het de bedoeling om zoveel als mogelijk te voldoen aan de EPB-eisen, en om – indien dit toch niet mogelijk blijkt vanwege een te groot verlies aan erfgoedwaarden – alternatieve voorstellen te bedenken om de energiezuinigheid van het gebouw te maximaliseren. Ik wil daarom, samen met mijn collega bevoegd voor Energie, onderzoeken op welke manier gebouwen met erfgoedwaarde een hoge energiezuinigheid kunnen bereiken. Ik startte hiertoe al enkele initiatieven op. Eind 2012 publiceerde mijn administratie een handleiding over het verbeteren van de energieprestaties van monumenten. Deze handleiding maakt duidelijk dat ook erfgoedzorg inzet op duurzaamheid en verkent de mogelijke oplossingen voor deze actuele beheersnood.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 45: Onderzoek naar en aanbevelingen over de verbetering van de energieprestaties van monumenten

Maatregelen voor het verhogen van energie-efficiëntie hebben niet altijd een zelfde effect in nieuwbouw als in historische gebouwen. Om meetbare gegevens te bekomen over de impact van bepaalde interventies ter bevordering van de energiezuinigheid in gebouwen met erfgoedwaarde, start eind 2012 een vier jaar durende wetenschappelijke studie. Concreet zal onderzocht worden in welke mate monumenten met woonfunctie tegemoet kunnen komen aan de actuele EPB-eisen. De studie beperkt zich tot het segment van residentiële gebouwen omdat dit de categorie van monumenten is waar het meest vraag is naar een rationalisering van het energiegebruik. De resultaten van de ViA-rondetafel en het daaraan gekoppelde vervolgtraject vormen eveneens een stimulans voor het meer doelgericht ontwikkelen van innovatieve technieken om grotere energiezuinigheid te behalen in monumenten. De resultaten van het hogervermelde onderzoek, verwacht tegen 2016, en de initiatieven in navolging van de ViA-rondetafel worden ook gebruikt voor voortgezet onderzoek en de ontwikkeling van specifieke prestatie-eisen voor monumenten, zowel regionaal als (inter)nationaal. In 2013 werkt mijn administratie ook mee aan de ontwikkeling van richtlijnen en normen met betrekking tot energie-efficiëntie in beschermde gebouwen georganiseerd vanuit de Europese Normencommissie (CEN).

4.3.2. Diversiteit en gelijke kansen

a) Stand van zaken:

In het kader van de toepassing van de opencoördinatiemethode in het Vlaamse gelijkekansenbeleid, geef ik mee uitvoering aan de door de Vlaamse Regering goedgekeurde doelstellingen inzake toegankelijkheid en handicap. Ik wil het onroerend erfgoed niet alleen fysiek toegankelijker maken, maar bovendien specifiek inzetten op de erfgoedbeleving van personen met een handicap. Deze intentie is opgenomen in de betreffende Actieplannen Gelijke Kansen. In 2012 werd in overleg met de toegankelijkheidssector het vervolgtraject voor de afstemming tussen toegankelijkheid en onroerend erfgoed uitgetekend en opgestart. Er werd gestart met de screening en analyse van een aantal geselecteerde projecten waarbij het toegankelijk maken geïntegreerd is in de restauratie van het monument.

Sinds haar oprichting streeft Herita naar laagdrempelige en toegankelijke communicatie. Herita hanteert een uniform en helder taalgebruik en biedt activiteiten en evenementen aan op maat van verschillende doelgroepen. Nieuwe Vlamingen voelen zich visueel aangesproken door een beeldtaal waarbij de mensen van alle leeftijden centraal staan: kinderen, jongeren, gezinnen, senioren.... Het is de bedoeling dat ook nieuwe Vlamingen zin krijgen in ons boeiend erfgoed. Herita stelt beleving centraal, zodat al wie deelneemt aan onze activiteiten zich nog meer aangesproken voelt om toe te treden tot de grote erfgoedfamilie. Zo organiseerde Herita, in samenwerking met Heemkunde Vlaanderen, een cursusreeks rond het werven, motiveren en begeleiden van vrijwilligers ('Hou ze aan boord'). De communicatie hier rond was zeer breed en laagdrempelig. Bovendien was deze vorming gratis voor alle geïnteresseerden, zodat ook kansengroepen gemakkelijk konden deelnemen.

b) Ik plan volgende initiatieven in 2013:

Initiatief 46: Voorbeeldprojecten toegankelijkheid onroerend erfgoed

In navolging van de Actieplannen Gelijke Kansen voor de thema's Toegankelijkheid en Handicap werken we tot eind 2014 aan de kennisopbouw bij de erfgoed- en toegankelijkheidssector. Deze kennis is onontbeerlijk in het kader van de advisering over het publiek toegankelijk maken van historische gebouwen, waarbij een evenwichtige afweging van de toegankelijkheidscriteria en de erfgoedwaarden van het gebouw wordt nagestreefd. De screening en analyse van restauratieprojecten worden in 2013 verder gezet.

Initiatief 47: Communiceren bestaand vormingsaanbod toegankelijkheid aan de erfgoedsector

De toegankelijkheid van publiek of opengestelde monumenten omvat meer dan fysieke en materiële aspecten. De gepaste omgang met personen met een handicap maakt vanzelfsprekend ook deel uit van de beoogde brede ontsluiting van het onroerend erfgoed. In 2013 wil ik de eigenaars, beheerders en zo ook het personeel van (publieke) monumenten attent maken op het belang van een gepaste omgang met personen met een handicap. Samen met mijn collega-minister bevoegd voor Cultuur maak ik hen wegwijs in het bestaande vormingsaanbod.

Initiatief 48: Nieuwe Vlamingen en Herita

De basiswaarden van Heritablijven het fundament waarrond de organisatie actief zal werken. Als middenveldorganisatie wil Herita alle mensen kansen blijven geven en ondersteunen bij hun initiatieven. Het specifiek in kaart brengen van de knelpunten in de onroerenderfgoedsector wordt ingepland.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: OVERZICHT INITIATIEVEN 2013

- I. NAAR EEN GEÏNTEGREERDE BESCHERMINGSSTRATEGIE VOOR ONROEREND ERFGOED
 - 1.1. De Vlaamse Rand
 - Initiatief 1: Verder herinventariseren van het bouwkundig erfgoed in de Vlaamse Rand
 - Initiatief 2: Verder inzetten op bescherming en beheer in de Vlaamse Rand
 - 1.2. 100 jaar Grote Oorlog
 - Initiatief 3: Voortzetten en intensifiëren geïntegreerde strategie voor het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog
 - 1.3. Kerkelijk erfgoed
 - Initiatief 4: Uitbouwen van expertise rond kerkelijk onroerend erfgoed door het CRKC
 - Initiatief 5: Stimuleren van de opmaak van kerkenbeleidsplannen
 - 1.4. De inventarisatie als cruciaal beleidsinstrument op lokaal en Vlaams niveau
 - Initiatief 6: Initiatie van nieuwe en verderzetten van lopende inventarisatieprocessen
 - Initiatief 7: Uitbouw van de geïntegreerde inventaris met koppeling van de dataset Beschermd Erfgoed
 - 1.5. De erfgoed- en onderzoeksbalans als basis voor het onroerenderfgoedbeleid in Vlaanderen
 - Initiatief 8: Een Erfgoedbalans uitwerken
 - Initiatief 9: Actualisatie van de Onderzoeksbilans
 - Initiatief 10: Uitvoeren van onderzoeksagenda's en bijzondere onderzoeksprojecten
 - 1.6. Functioneel inzetten van het beschermings- en beheersinstrumentarium
 - Initiatief 11: Uitvoeren van de geïntegreerde beschermingskalender
 - Initiatief 12: Toepassen van richtlijnen rond beheersdoelstellingen in beschermingsdossiers
 - Initiatief 13: Komen tot een overzicht van de staat van het onroerend erfgoed
 - Initiatief 14: Verderzetten van proefproject Archeologiedepot in PEC Ename
- II. MEERDERE PARTNERS ZORGEN VOOR ONROEREND ERFGOED
 - 2.1. Op zoek naar een breed draagvlak
 - Initiatief 15: www.onroerenderfgoed.be als informatieplatform voor erfgoed in Vlaanderen
 - Initiatief 16: Blijvend inzetten op participatie
 - Initiatief 17: Bestaande evenementen optimaliseren
 - 2.2. Interne staatsvorming
 - Initiatief 18: Verdere concretisering van de principes van de interne staatsvorming
 - 2.3. Internationale samenwerking
 - 2.3.1. Het Vlaamse UNESCO-Werelderfgoed
 - Initiatief 19: Vervolgtraject van het colloquium over Werelderfgoedsteden
 - Initiatief 20: Opmaken van een afwegingskader voor het indienen van Werelderfgoed dossiers
 - Initiatief 21: Verdere voorbereiding en opvolging van Werelderfgoed dossiers
 - 2.3.2. Onroerend erfgoed in Europese context
 - Initiatief 22: Blijvend een actieve rol opnemen in Europese context
 - Initiatief 23: Voordragen Vlaamse kandidaat voor Europese Landschapsprijs
 - 2.3.3. Intra-Belgisch overleg
 - Initiatief 24: Verderzetten overleg met federale overheid over de Wrakkenwet

III. DE VLAAMSE OVERHEID SCHEPT DE NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN VOOR DE ONROERENDERFGOEDZORG

3.1. Vernieuwde regelgeving als hefboom voor een adequaat onroerenderfgoedbeleid

Initiatief 26: Herziening van het Varendurfgoeddecreet

3.1.3. Naar een effectieve handhaving

Initiatief 27: Aanbieden van een gedifferentieerd handhavingsinstrumentarium

Initiatief 28: Ambtshalve uitvoering

3.2. Samen investeren in ons onroerend erfgoed

3.2.1. Optimaliseren van het premiestelsel

Initiatief 29: Een vereenvoudigde en versnelde premierregelgeving

3.2.2. Oprichten van een Erfgoedkluis

Initiatief 30: Operationele werking van de Erfgoedkluis verder uitwerken en uitwerken van alternatieve financieringsmethoden voor het Vlaams Erfgoed

3.2.3. Stimuleren van de oprichting van een archeologisch solidariteitsfonds

Initiatief 31: Oprichting van het archeologisch solidariteitsfonds stimuleren en faciliteren

3.3. De Vlaamse onroerenderfgoedzorg wordt zichtbaar en herkenbaar

Initiatief 32: Afsluiten van een protocol tussen de agentschappen Onroerend Erfgoed en Inspectie RWO

Initiatief 33: Blijvend inzetten op proactieve communicatie op maat van de doelgroep met uitbouw van een uniek loket

IV. DE ONROERENDERFGOEDZORG SPEELT IN OP DE MAATSCHAPPELIJKE DYNAMIEK

4.1. Verdere focus op hergebruik en herbestemming

4.2. Het raakvlak met andere beleidsvelden biedt kansen

4.2.1. Cultuur

Initiatief 34: Op zoek naar een effectieve oplossing voor de depotproblematiek

4.2.2. Innovatie

4.2.3. Landbouw

Initiatief 35: Beheersovereenkomsten voor onroerend erfgoed verankeren in PDPO III

4.2.4. Leefmilieu

Initiatief 36: Eén gebiedsgerichte beheersplanning voor natuur en onroerend erfgoed

Initiatief 37: Stimuleren van erfgoedzorg in natuurgebieden

Initiatief 38: Onderzoek valorisatie ijzerzandsteen in functie van restauratiewerken

4.2.5. Onderwijs

Initiatief 39: Verder inzetten op erfgoededucatie

Initiatief 40: Ondersteunen van een Vlaamse Erfgoedacademie

4.2.6. Ruimtelijke Ordening

Initiatief 41: Onderzoeken van het potentieel van landschapsplanning in Vlaanderen

Initiatief 42: Ontwikkelen van een handboek met voorschriften voor omgaan met onroerend erfgoed in ruimtelijke uitvoeringsplannen

4.2.7. Toerisme

Initiatief 43: Ontwikkelen van een toeristische erfgoedtoets

4.2.8. Wonen

Initiatief 44: Onderzoek naar de erfgoedwaarden van het sociale woningbouwpatrimonium

4.3. Aandacht voor maatschappelijke vraagstukken

4.3.1. Energiebesparing en duurzaamheid

- Initiatief 45: Onderzoek naar en aanbevelingen over de verbetering van de
energieprestaties van monumenten
- 4.3.2. Diversiteit en gelijke kansen

Initiatief 48: Nieuwe Vlamingen en Herita

BIJLAGE 2: MOTIES EN RESOLUTIES

Op 25 april 2012 werd een motie ingediend door de heren Dirk Van Mechelen en Sas van

Bourgeois, viceminister president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de malaise in de erfgoedsector (stuk 1575 (2011-2012), nr. 1).

Deze motie werd verworpen in de plenaire vergadering nr. 34 van 9 mei 2012.

Op 25 april 2012 werd een motie ingediend door de heren Johan Sauwens, Bart Martens en Wilfried Vandaele en de dames Karin Brouwers, Michèle Hostekint, Tine Eerlingen en Valerie Taeldeman tot besluit van de op 25 april 2012 door de heer Dirk Van Mechelen in commissie gehouden interpellatie tot de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand, over de malaise in de erfgoedsector (stuk 1581 (2011-2012), nr. 1).

Deze motie werd aangenomen in de plenaire vergadering nr. 34 van 9 mei 2012.

In deze motie wordt het volgende aan de Vlaamse Regering gevraagd:

- 1° het ontslag van de voorzitter en de ondervoorzitters van de KCML nog in beraad te houden;*
- 2° contact op te nemen met de personen die vanuit de KCML hun ontslag hebben ingediend;*
- 3° na te gaan of het vertrouwen hersteld kan worden, en het parlement daarvan op de hoogte te houden;*
- 4° mocht het vertrouwen niet hersteld kunnen worden, de vacante plaatsen zo snel mogelijk opnieuw in te vullen met bekwame en representatieve mensen uit het werkveld;*
- 5° waar nuttig, gebruik te maken van de deskundigheid van de leden van de KCML bij de verdere uitwerking van het ontwerp van decreet."*

Ik heb de aanbevelingen van deze motie ter harte genomen en hou het ontslag van de voorzitters in beraad. Ik heb op 17 juli 2012 een overleg gepleegd met de personen die vanuit de KCML hun ontslag hebben ingediend (de voorzitter en drie ondervoorzitters). Op dit overleg werd opnieuw gepeild naar aanbevelingen van de leden van de KCML voor de verdere uitwerking van het ontwerp van Onroerenderfgoeddecreet. Naar aanleiding hiervan werden enkele aanpassingen aan het ontwerp van decreet gedaan, die voornamelijk betrekking hebben op het behoud van de onafhankelijke positie van de commissie. Deze voorstellen tot aanpassing van het ontwerpdecreet worden meegenomen op het politiek overleg binnen de meerderheid in de loop van september in de aanloop van de definitieve goedkeuring binnen de Vlaamse Regering. De KCML wordt vanzelfsprekend ook verder betrokken bij de uitwerking van het uitvoeringsbesluit bij het decreet.

Op 26 september 2011 werd een voorstel van resolutie ingediend door de heren Jean-Jacques De Gucht, Kris Van Dijck, Carl Decaluwe, Peter Gysbrechts en Jurgen Vestrepen, mevrouw

wat de heer Carl Decaluwe betreft op 2 juni 2012 overgenomen door de heer Veli Yüksel.

Deze resolutie werd unaniem aangenomen in de plenaire vergadering nr. 4 van 3 oktober 2012.

In deze resolutie wordt het volgende gevraagd aan de Vlaamse Regering:

“1° in haar internationale beleid meer aandacht te hebben voor het restaureren en conserveren van het materieel en immaterieel cultureel patrimonium en het natuurpatrimonium in het buitenland, zowel wat sites betreft die voorkomen op de werelderfgoedlijst van de UNESCO, als voor sites die daar niet op voorkomen;

2° dat mee te nemen al een beleidspunt bij buitenlandse missies;

3° er bij de bestaande diplomatieke kanalen, en dan meer specifiek bij de UNESCO en de Belgische permanente vertegenwoordiging, op aan te dringen de issues beveiliging van sites en de noodzaak van goed opgeleid personeel op de internationale agenda te plaatsen;

4° dat doel vooral te ondersteunen door in te zetten op de uitwisseling van expertise en academische knowhow via wetenschappelijke projecten met de Vlaamse universiteiten en kunst- en natuurinstellingen, alsook via culturele akkoorden;

5° over de genomen beleidsmaatregelen in deze te rapporteren aan het Vlaams parlement, uiterlijk tegen 1 juni 2013.”

Ik neem deze resolutie ter harte en blijf de nadruk leggen op mijn internationaal onroerenderfgoedbeleid. Dit doe ik in samenwerking met mijn collega bevoegd voor het cultureel-erfgoedbeleid. Binnen de bestaande internationale, nationale en regionale structuren en overlegorganen wordt verder geijverd voor het behoud, beheer en de beveiliging van het waardevolle erfgoed in het buitenland en de noodzaak van goed opgeleid personeel om dit te verwezenlijken. Ik stel de expertise van mijn administratie hiervoor ter beschikking.

BIJLAGE 3: REGELGEVINGSAGENDA

Minister	Beleidsbrief 2012-2013	Titel van het initiatief	Status van het initiatief
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	Onroerenderfgoeddecreet	Lopend
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	Uitvoeringsbesluit Onroerenderfgoeddecreet	Lopend
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	Varenderfgoeddecreet	Lopend
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	BVR houdende wijziging van het besluit van 6 juni 2009 tot aanwijzing van de instanties die over een vergunningsaanvraag advies verlenen en van het besluit van de Vlaamse Regering van 11 mei 2011 tot aanwijzing van de instellingen en administraties die adviseren over voorontwerpen van ruimtelijke uitvoeringsplannen wat betreft erfgoedlandschappen en gemengd openruimtegebied met cultuurhistorische waarde	Lopend

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	Onroerend Erfgoed	Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 14 december 2001 houdende vaststelling van het premiestelsel voor restauratiewerkzaamheden aan beschermde monumenten wat betreft de registratie van aannemers	Afgewerkt (publicatie BS 18 juli 2012)
---	-------------------	---	--

Een uitgebreide versie van de Vlaamse regelgevingsagenda vindt u op <http://www.wetsmatiging.be/regelgevingsagenda-databank>.

BIJLAGE 4: OPVOLGING REGEERAKKOORD 2009-2014

Hieronder geef ik op schematische wijze weer hoe mijn beleid tegemoetkomt aan de afspraken in het Regeerakkoord 2009-2014:

Afspraken van de Vlaamse Regering m.b.t. onroerend erfgoed	Verwijzing naar Regeerakkoord	Opvolging
Nadruk op investeringen in de restauratie	II.5 Groen en dynamisch stedengewest (inleiding)	2012: oprichting investeringsfonds, de Erfgoedkluis en uittekenen van een vernieuwd financieel instrumentarium (cf. 3.2.1., 3.2.2. en initiatief 31) 2013: streven naar een vereenvoudigde en versnelde premieregelgeving (initiatief 30) en operationele werking van de erfgoedkluis verder uitwerken (initiatief 31)
Herbekijken van de regeling van de machtigingen voor onroerend erfgoed bij vergunningsaanvragen	II.5.1. Een nieuwe visie voor Ruimtelijke Ordening in Vlaanderen	2012: afschaffen van de bindende adviezen en integreren van de machtigingen binnen de stedenbouwkundige vergunningsprocedure (cf. 3.1.1.)
Nadruk op restaureren en beschermen van kunsthistorisch, archeologisch, kerkelijk en varend erfgoed	II.5.4. Archeologisch en kunsthistorisch erfgoed renoveren en beschermen	2012-2013: Functioneel inzetten van het beschermings- en beheersinstrumentarium (cf. 1.6.)
Nadruk op hedendaags gebruik van onroerend erfgoed	II.5.4. Archeologisch en kunsthistorisch erfgoed renoveren en beschermen	2012-2013: Opmaak van kerkenbeleidsplannen (initiatief 5), oprichten Erfgoedkluis (initiatief 30) en verdere focus op hergebruik en herbestemming (cf. 4.1.)
We maken van de administratie Onroerend Erfgoed een zichtbare en herkenbare entiteit	II.5.4. Archeologisch en kunsthistorisch erfgoed renoveren en beschermen	1 januari 2012: beleidsvoorbereidende taken integreren in agentschap Onroerend Erfgoed (cf. 3.3.)

Nieuw decreet voor onroerend erfgoed	II.5.4. Archeologisch en kunsthistorisch erfgoed renoveren en beschermen	10 februari 2012: tweede principiële goedkeuring nieuw onroerenderfgoeddecreet
---	--	--

BIJLAGE 5: RAPPORTERING OVER DE OPVOLGING VAN DE REKENHOFAANBEVELINGEN

Het Vlaams Parlement wenst dat de Vlaamse Regering in de beleidsbrieven vermeldt welk gevolg ze heeft gegeven aan de aanbevelingen van het Rekenhof. Voor het beleidsveld Ontoerend Erfgoed werden geen aanbevelingen door het Rekenhof geformuleerd.